

Internet op school

KLASSE

Maandblad voor Onderwijs
in Vlaanderen
Uitgegeven door het Ministerie
van de Vlaamse Gemeenschap
Departement Onderwijs

Nr. 69 • November 1996

Hoofdredacteur
Leo Bormans
Produktcoördinator
Diana De Caluwé
Redactie
Gaby De Moor
Jan T'Sas
Michel Van Laere
Redactiesecretaris
Patrick De Busscher
Secretariaat
Anny Lecocq

Foto's: Luc Daelemans
Cartoons: Camp
Vormgeving: Marc Herman

Verantw. uitgever: Georges Monard,
RAC Arcadengebouw, 1010 Brussel

Abonnement (10x per jaar): 900 fr.
Gunsttarief (studenten, enz.): 450 fr.
Alle Vlaamse leerkrachten, PMS-
medewerkers enz. (van elk net en van
elk niveau) krijgen KLASSE gratis.
Adreswijzigingen uitsluitend regelen via
de eigen schooladministratie.

KLASSE, Koningstraat 138, 1000 Brussel
Tel. redactie 02-211 46 60
Tel. coördinatie 02-211 46 58
Tel. abonnementen 02-211 46 62
Tel. publiciteit 02-211 46 58
Tel. nieuwsbrief ouders 02-211 45 64
Telefax 02-211 46 61

SCHOUDERKLOP

Na het eerste nummer is het aantal inschrijvingen voor KLASSE VOOR OUDERS meteen verdubbeld. Dankzij het enthousiasme van de scholen bereikt het blad nu elke maand op 600.000 exemplaren meer dan een miljoen ouders. Dat is bijna de volledige doelgroep.

En nu starten we ook met een speciale jongerenkrant. Op die manier zijn we samen in onderwijs niet alleen beter geïnformeerd maar ook sterker betrokken. Informatie (en bedrukt papier) is immers geen doel op zichzelf. Het gaat om de gezamenlijke betrokkenheid van leerkrachten, ouders en leerlingen. Daar maken op veel scholen elke dag opnieuw mensen eerlijk werk van. Vaak tegen weerstand en onbegrip in. Uit onze post blijkt dat KLASSE daarbij dikwijls een steun betekent. Komt daar nu via onze nagelnieuwe site op Internet nog een internationale schouderklop bij. Hallo, is daar iemand?

IN DIT NUMMER

Van de Digitale Basisschool tot Web For Schools.
Vizier p.4-11

bijzonder goed geschikt voor. En wat blijkt? De totale schoolbevolking blijft nagenoeg stabiel. Maar er zijn toch belangrijke verschuivingen. Minder kleuters en tieners bijvoorbeeld.

15-17

Een buitengewone actie

Wedden dat u het buitengewoon onderwijs (tenzij u er les geeft) nauwelijks kent? Onbekend maakt onbemind. Daarom nodigen 30 scholen voor buitengewoon onderwijs u uit om een kijkje te komen nemen in hun praktijk van elke dag. Een actie van KLASSE om de brug te slaan tussen gewoon en buitengewoon. U bent welkom.

28-29

Staking bij de burens

Vorig schooljaar was er heisa genoeg in het Franstalig onderwijs. Er kwamen 3000 banen op de tocht in het secundair onderwijs. Nu roert het hoger onderwijs zich. Een kijk achter de spandoeken.

30-31

Typisch buitengewoon onderwijs

Elke dag volgen zo'n 40.000 Vlaamse leerlingen buitengewoon onderwijs. Een stijging van 17 procent tegenover vijf jaar geleden. Er zijn acht types: mentale en fysieke handicaps, emotionele en gedragsproblemen, zieke kinderen, slechtzienden en gehoorgestoorden. De grootste en snelst stijgende groep is type 8: leerlingen met ernstige leerstoornissen. Een reportage.

Klasse op skeelers: de jongerenkrant. p.32-33

Deze maand in KLASSE voor Ouders:

- De wereld van buitengewoon onderwijs.
- Hoe ouders het schoolsucces van hun kinderen bepalen.
- Red de jonge ruggengraat (het moet niet altijd de walvis zijn).

4-11

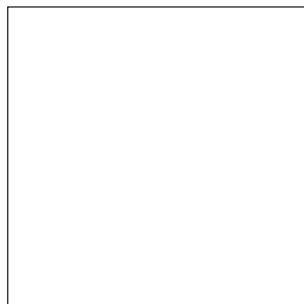
Internet op school

Honderden leraars volgen snelcursussen en tientallen scholen halen Internet in huis. In de meeste gevallen weten de leerlingen er meer van dan de leraars. Zij surfen en chatten dat het een lieve lust is. Wij gaan op zoek naar de meerwaarde van Internet voor ons onderwijs. En voor u.

14

Minder kleuters en tieners

We weten misschien niet altijd hoe we ze moeten aanpakken. Maar tellen kunnen we ze wel. Daar is het eerste trimester bijzonder goed geschikt voor. En wat blijkt? De totale schoolbevolking blijft nagenoeg stabiel. Maar er zijn toch belangrijke verschuivingen. Minder kleuters en tieners bijvoorbeeld.

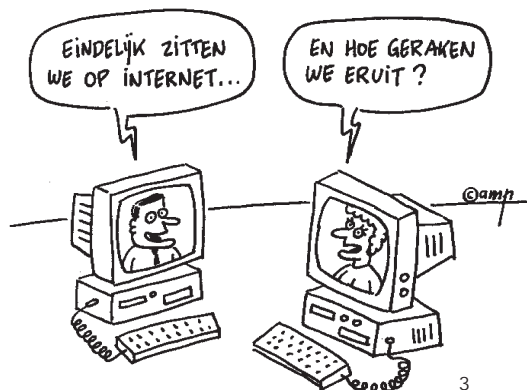
Het buitengewoon onderwijs nodigt u uit. Actie p.15-17

32-33

En nu: Klasse voor jongeren

De cirkel is rond. Na *Klasse voor leerkrachten* en *Klasse voor ouders* komt nu het sluitstuk van het drieluik: *Klasse voor jongeren* (van het derde tot het zevende jaar secundair onderwijs). Als uw school de betrokkenheid van de leerlingen wil verhogen, willen wij dat ondersteunen met een gratis jongerenkrant. Nu inschrijven.

- JOURNAAL p.12-13 • IDEE p.15-26 • SIGNAAL p. 34-35
- DOORLICHTING p. 37 • INFOLIJN p.38

Welkom in Inter

Televisie, video, audio, computer... Wie werkt er mee in de les? Uit een enquête die KLASSE uitvoerde

VIZIER bij 2000 lezers, blijkt dat de Vlaamse leerkracht geen fervent gebruiker is van (multi)media. Zo gebruikt slechts één op de tien vaak tv of video in de les; iets meer dan de helft doet dat soms, bijna 22 procent zelden en 16 procent nooit.

Ook de computer heeft zijn weg nog niet gevonden naar het klaslokaal. Niet minder dan 61 procent van de leerkrachten, bijna twee derde dus, werkt er nooit mee in de klas. Slechts 13 procent gebruikt vaak de pc in de les, 17 procent soms en 8 procent zelden. Vooral in het lager secundair is het computergebruik in de klas miniem. Drie kwart van de leerkrachten doet het zonder.

Misschien ligt de verklaring in het feit dat lang niet alle scholen over (voldoende) computers beschikken of dat het computerlokaal overvraagd is. Bovendien evolueert de computermarkt sneller dan welk schoolbudget ook kan bijhouden.

Internet

Werken de meeste Vlaamse leerkrachten vooral thuis met de computer? Ook dat blijkt niet het geval. 37 procent heeft thuis een pc die hij dikwijls gebruikt voor schoolwerk (lesvoorbereidingen, evaluatie...); 21 procent gebruikt zijn pc daar soms voor. 34 procent, ruim een derde van alle leerkrachten, gebruikt geen pc voor schoolwerk (of bezit er geen).

Maar de computer rukt onweersstaanbaar op. Meer en meer leerlingen laten hun huiswerk uit tekstverwerker of rekenblad rollen, schoolrapporten worden ingevuld en opgemaakt met de pc, de schooladministratie is veelal geautomatiseerd en tientallen Vlaamse scholen melden zich al op het veelbesproken *Internet*. Hun aantal stijgt dagelijks.

Stroomversnelling

«Internet? De leerlingen weten er meer van dan ik!» verzucht een leerkracht. En misschien hebt u ook wel jongens en meisjes in de klas die u rond de oren slaan met termen als *email*, *homepage*, *chatbox* en *downloaden*. Hoog tijd dus om aan te pikken. In de VS heeft president Clinton trouwens een ambitieus project gelanceerd om elk klaslokaal in zijn land van een pc te voorzien en elke school te *linken* aan Internet. Een evolutie die Europa onvermijdelijk volgt. Nu al zijn tal van scholen van Spanje tot Finland gratis met Internet verbonden.

«De laatste twee maanden is het onderwijs echt in de stroomversnelling van Internet terechtgekomen», zegt *Luc Borgions*. Hij is leraar informatica en docent bij de *Internet Academie*, die Internet-initiaties organiseert voor leerlingen, leerkrachten en mensen uit het bedrijfsleven. In september gaf de academie gratis introductielessen aan bijna 700 Vlaamse leerkrachten en voor de rest van het schooljaar staan niet minder dan 9000 leerlingen op de rol voor een Internetcursus.

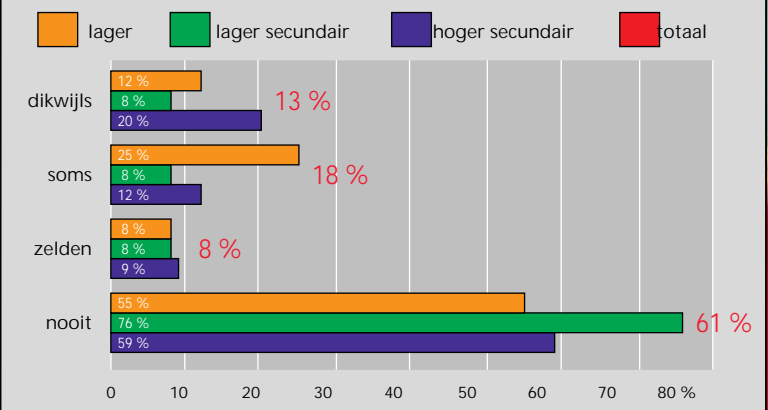

De Vlaamse scholen gaan op het net. ■

land

Het percentage leerkrachten dat een computer gebruikt in de les is beperkt.

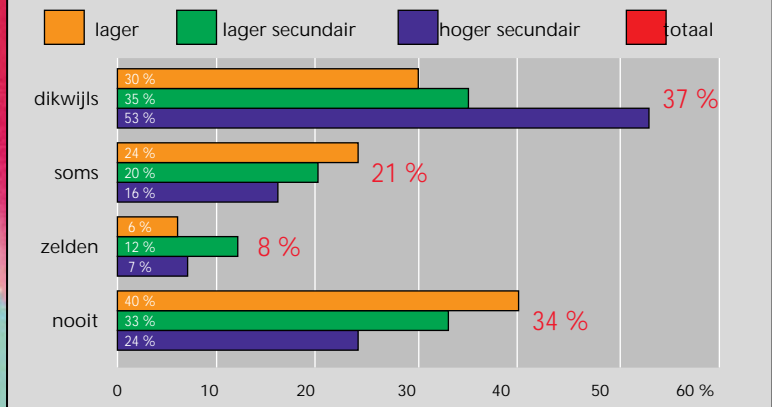
(Exclusieve enquête van KLASSE bij 2000 leerkrachten)

Klasse Grafiek

Eén derde van de Vlaamse leerkrachten heeft thuis geen computer of gebruikt hem niet voor schoolwerk.

(Exclusieve enquête van KLASSE bij 2000 leerkrachten)

Klasse Grafiek

In het *Heilige-Familie-instituut* in Turnhout waren partnerschappen en uitwisselingen met buitenlandse scholen lange tijd een dure zaak. Reizen, faxen en de doorsnee post vraten gretig aan de portemonnee. Bovendien konden niet alle leerlingen meedoen en dat zorgde voor ongenoegen. De popularisering van Internet heeft daar verandering in gebracht, want nu onderhoudt de school haar contacten via *electronic mail*, kortweg *email*.

Kerstmis

Email is elektronische post. Op een computer ingetikte boodschappen reizen via telefoonkabels

«Hallo, langs deze weg wil ik mij even voorstellen. Ik zit in het zesde jaar van de afdeling Latijn-wetenschappen. Hopelijk wordt dit mijn laatste jaar op school. Ik weet nog niet wat ik volgend jaar ga studeren. Mijn hobby is...» Zo stelt Anik zich voor op *Internet*. En ze is daar niet alleen. Meer en meer leerlingen en leerkrachten gebruiken Internet om te communiceren met collega's in binnen- en buitenland, om informatie op te zoeken, om deel te nemen aan discussies en om materiaal uit te wisselen. En dat allemaal van op hun stoel. Zwarte magie van freaks en computergenieën? Niets blijkt minder waar.

H@llo, met @nik

van de ene pc naar de andere. Bliksemsnel en goedkoop. Geen postbode die daar tegenop kan. Het enige dat men nodig heeft, is een computer, een modem (computertelefoon) en een Internetverbinding. 25 procent van het totale Internetgebruik gaat uitsluitend naar email.

GRETA FEYS, onderdirecteur: «We hebben momenteel contact met scholen in Slowakije, Denemarken, Duitsland en Groot-Brittannië. We werken samen rond het thema «Hoe jij leeft, hoe ik leef». De leerlingen corresponderen in het Engels. Zij sturen hun berichten zelf door met de computer. De eerstejaars krijgen bij ons wel geen Engels, maar toch doen ze mee. Ze schrijven hun berichten in het Nederlands; de oudere leerlingen vertalen die. Maar het is niet al Engels wat de klok slaat. Duitse leerlingen schrijven ons in het Nederlands en wij beantwoorden hun brieven in het Duits. Een school uit Engeland correspondeert in het Frans. Taalfouten worden verbeterd en de *native speakers* geven er uitleg bij. Maar we doen veel meer dan brieven schrijven. Eén klas stelt teksten en illustraties samen rond de nationale tradities van Kerstmis en Nieuwjaar, een andere klas formuleert stellingen rond waardeverming, nog een andere klas maakt een informatiepakket over België enz. De resultaten worden doorgestuurd naar de partners, die er eventueel op reageren. Aanvankelijk gebruikten veel leerkrachten nog de gewone post. Email schrikte hen een beetje af. Maar nu gebruiken ze het allemaal. Het gaat gewoon veel vlugger en efficiënter.»

Aids

Aan universiteiten en hogescholen wordt email veelvuldig gebruikt. Volgens *Luc Slosse* van de *Economische Hogeschool Sint-Aloysius (EHSAL)* in Brussel is dat niet meer dan logisch: «Studenten kunnen veel vlotter met hun professoren en de hogeschool communiceren en afspraken maken. Collega's consulteren in binnen- en buitenland kan goedkoper en vlugger dan ooit. Veel verplaatsingen worden overbodig.»

Via email communiceren leerkrachten met collega's; ze wisselen ervaringen, tips en lesmateriaal uit. Zo ook *Giedo Custers*, leraar Frans: «Op elk willekeurig moment kan ik contact opnemen met Franssprekende collega's. Ze helpen me om probleempjes

De praatbarakken van Internet.

op te lossen, denk maar aan de Franse terminologie van de nieuwe media. Samen met een paar Deense collega's heb ik ook al lessen gemaakt, over aids bijvoorbeeld.»

«Mijn leerlingen zijn nog wat jong voor Internet», zegt leraar *Luc Verstraeten*, die uit het basisonderwijs komt, «maar zelf wissel ik ervaringen uit met collega's in Groot-Brittannië en de VS. We geven elkaar ook moed, want veel onderwijsproblemen blijken universeel te zijn.» Luc ontvangt toch al email van enkele kinderen die via de elektronische postbus van hun ouders een mailtje schrijven.

Star Trek

«Met mijn collega Frans heb ik het Louvre bezocht», zegt leraar informatica *Marc Rousselle*, «en met mijn collega aardrijkskunde ben ik een kijkje gaan nemen door de Hubble-telescoop.»

«Ik vond interactieve lessen sterrenkunde in Nederland en beschrijvingen van experimenten voor de lessen fysica in de VS», meldt biologieleeraar *Frank Barentsen*.

«Het was al tien uur 's avonds en ik moest echt dat schilderij van Pieter Brueghel nog hebben waarop kinderspelen staan afgebeeld», vertrouwt *juffrouw Anne* ons toe. Ze geeft les in het derde leerjaar lager onderwijs. «Uiteindelijk vond ik het in een Weens museum.»

Dit zijn geen gewone reisverhalen. Deze leerkrachten zaten namelijk allemaal thuis. Het zijn evenmin Star-Trekverhalen over mensen die van de ene plaats naar de andere worden *gestraald*. Nee, dit zijn voorbeelden van een andere krachtige functie van Internet. Naast elektronische post maakt Internet ook een zoektocht mogelijk naar... wat u maar wil.

66 procent van alle Internetgebruikers is op zoek naar informatie en documentatie over alle onderwerpen. Die informatie is afkomstig van universiteiten, bibliotheken, officiële instanties, scholen, verenigingen, individuen... Zij hebben hun artikels, teksten, tekeningen, beeld, geluid enz. op hun computer geplaatst en stellen ze voor iedereen open via Internet. Zo zijn er duizenden computers over de hele wereld die informatie en documentatie aanbieden. Men spreekt hier van het *World Wide Web*. Met uw eigen pc, modem en Internetverbinding kunt u dit hele web van computers raadplegen, waar ze zich

ook bevinden. U kunt er ook uw reacties kwijt, want Internet is interactief. En om het helemaal gemakkelijker te maken, zijn aan het *web* programma's toegevoegd die u informatie helpen zoeken. Perspectieven voor het onderwijs...?

«Sommige collega's laten hun leerlingen iets opzoeken op het world wide web», beaamt Frank Barentsen. «Zo zochten ze vorig jaar gegevens op als voorbereiding op studiereizen naar Praag en Londen. Documentatie, tarieven, openingsuren van musea... De leraar Latijn liet hen naar originele teksten van Romeinse schrijvers zoeken. Voor andere leraars verzamelden ze informatie over voodoo-technieken, het Witte Huis en stukken van Shakespeare.» Met leerlingen werken op Internet kan dus, al gebeurt dit nu nog veelal buiten de gewone lessen of tussendoor.

Blote borsten

Zeven procent van de Internetgebruikers consulteert geregeld *nieuwsgroepen*. Dat zijn eigenlijk praat- en discussieforums die gerangschikt zijn volgens onderwerp. Men kan deelnemen aan gesprekken over spijbelen, neongas, de Cosby Show... Men kan er ook heel wat ideeën opdoen. In sommige forums gaat het er ernstig aan toe, in andere frivoler. Men kan kiezen voor *live* gesprekken of voor conversaties in *uitgesteld relais*. Uiteindelijk kan de leraar verrijkt uit zo'n discussiegroep komen. Dat bevestigt Rik Palmans: «Ik snuister geregeld rond in diverse educatieve nieuwsgroepen. Vaak vind ik er interessant lesmateriaal. Veel daarvan is wel in het Engels, maar als persoonlijke documentatie is het erg geschikt.»

Jammer genoeg schijnen sommige discussiegroepen een voedingsbodem te zijn van de vooroordelen over Internet. Porno, terrorisme, neo-nazisme enz. werpen hun schaduw. Het net is immers tegelijk van niemand en van iedereen. Al wie een pc heeft, kan er zijn tekst, beeld en geluid op kwijt. Toch wordt er tegenwoordig meer controle uitgeoefend. Heel wat voorzieners van Internetverbindingen gooien de dubieuze zaken eruit. Fervente gebruikers helpen hen daarbij. Bovendien is er nu ook een officieel meldpunt op Internet zelf.

Lopen leerlingen veel risico om op dergelijke sites te stoten? Rik Palmans is realistisch: «Toen ik op een open schooldag enkele leerlingen vrij liet experimenteren, hadden ze binnen de tien minuten al een paar blote borsten op het scherm. Een oogje in het zeil houden is dus wel een minimumvereiste als je leerlingen het net op stuurt. Serieus didactisch gebruik van Internet vereist ook een goede voorbereiding.»

Pizza

Marc Rousselle laat zijn leerlingen nog met een ander aspect van Internet kennismaken: «Tijdens de informatieles krijgen de leerlingen opdrachten waarbij ze specifieke sites moeten bezoeken en software binnenhalen. De nieuwste anti-virusprogramma's bijvoorbeeld. Dat gebeurt tijdens de les.» Vier procent van de Internetgebruikers gaat op zoek naar software. Softwareproducenten als Microsoft en Apple bieden hun producten via Internet aan. Wie een Internetverbinding heeft, kan computerprogramma's binnenhalen. *Downloaden* zegt men in het jargon. Zelfs bestellen en betalen kan tegenwoordig via Internet. Maar wie zich bij de aankoop van een pizza in de eerste plaats door zijn geur- en smaakpapillen wil laten leiden, moet vooralsnog meer tastbare paden bewandelen.

Tolkien

«Vorig jaar hebben we met een selecte groep leerlingen een project uitgewerkt om de school een permanente plaats te geven op Internet», horen we van leraar Dirk Veulemans. De *permanente plaats* waarover hij het heeft, omvat informatie over de school. Elke Internetgebruiker kan ze op elk moment van de dag inkijken. Zo'n plaats noemt men een *site*. De eerste pagina van een site is de *homepage* of thuispagina. Een site kan heel uitgebreid zijn, met foto's, geluids- en beeldfragmenten en zelfs overstapjes naar andere sites. Via die overstapjes kan men bijna letterlijk van de ene site naar een andere springen en blijven springen. *Surfen* heet dat. Vandaar de slagzin: surfen op Internet.

Momenteel hebben al meer dan 50 Vlaamse scholen een site op Internet. Hun aantal blijft groeien. Ze vervoegen daarmee de universiteiten en de hogescholen (de site van de *Katholieke Hogeschool Mechelen* is trouwens het eindwerk van een eigen student), die al op het net zaten. Overigens verenigen sommige scholen zich onder één site om de kosten te drukken. Andere hebben in hun site ook plaats uitgespaard voor hun leerlingen. Dat is bijvoorbeeld het geval in het *Koninklijk Atheneum Merksem*. Eén van de leerlingen is Anik, die u eerder al begroette. Wat boeit een leerling trouwens aan Internet?

«Ik heb ooit tekeningen in verband met Tolkien opgezocht», antwoordt Gawein. «Zonder Internet had ik die misschien nooit gevonden.»

«Ik gebruik Internet het meest voor *chatboxen* en om partituren op te zoeken», zegt Ruben, vijfde jaar secundair. Chatboxen zijn bijna letterlijk *praatbarakken*. U praat met iemand via uw pc: de tekst die u op het scherm intikt, verschijnt meteen op het scherm van uw gesprekspartner en omgekeerd. Een soort schriftelijk telefoneren dus.

Silvia is dan weer geïnteresseerd in politiek. Geen probleem, want zoals u intussen wel kunt vermoeden, hebben ook de politieke partijen een site op Internet.

Cybercafé

Veel leerlingen gaan *op cybercafé*. Dat zijn min of meer publieke computerlokalen waar men goedkoop kan gaan *Internetten*. Het feit dat zij zich tot Internet aangetrokken voelen, betekent echter niet dat hun leerkrachten staan te springen om ermee te beginnen. Maar wie de stap heeft gezet, erkent de meerwaarde van Internet.

MARC ROUSSELLE: «Als eigentijds fenomeen spreekt het jongeren aan. De leerlingen voelen zich betrokken en zijn gemotiveerd om het te leren kennen. Tenslotte haal je de wereld in het klaslokaal. Er zijn ook heel goede educatieve sites. En de voertaal is dikwijls het Engels. Dat spoort de leerlingen meteen aan om die taal echt onder de knie te krijgen.»

LUC SLOSSE: «Internet hanteren als medium is een vaardigheid die in het bedrijfsleven van morgen niet meer weg te denken is. Daarom moeten studenten tijdens hun opleiding niet enkel kennis kunnen maken met, maar zeker ook gebruik maken van Internet. De toepassingen rond projecten en eindverhandelingen zijn oneindig. Bovendien gaat de evolutie zo snel dat het onderwijs deze boot zeker niet mag missen.» ■

«Veel leerlingen
gaan op cybercafé»

Over de hele wereld maken 80 miljoen mensen gebruik van Internet. Daarvan 48.000 Belgen, het merendeel Vlamingen, en bijna 227.000 Nederlanders. Zij kunnen kiezen uit

700.000 sites op het *World Wide Web*, te veel om in één mensenleven rustig te kunnen bekijken. Acht Internetgebruikers op de tien zijn mannen. Ze zijn gemiddeld 33 jaar oud, hebben een hogere studie achter de rug en worden goed betaald. Sommige kranten wijden een vaste rubriek aan Internet en er bestaan al minstens twintig tijdschriften die er maandelijks nieuws over spuien. Bijna alle officiële instanties, de media, grote bedrijven, kleine ondernemers, vzw's en clubs hebben hun *homepage* op Internet.

Het interieur van Internet

Toen de Sovjet-Unie in 1957 met succes de eerste Spoetnik in een baan rond de aarde schoot, bekwam het Amerikaanse Pentagon de angst voor een massale aanval vanuit de ruimte, die onder meer het volledige militaire communicatienetwerk zou lam leggen. Om dit tegen te gaan, werd een groot gedecentraliseerd computernetwerk gecreëerd. Een aantal computers werd in kleine groepjes met elkaar verbonden. Verscheidene groepjes vormden samen een grotere groep. Die stond in verbinding met andere grote groepen. Enzovoort. Zo ontstond een netwerk van verbindingen. De kracht van dit systeem was dat één kapotte (of gebombardeerde) groep niet meteen het hele systeem lamlegde. Men communiceerde gewoon langs de beschadigde sectoren heen. Later evolueerde deze militaire *testcase* tot een academisch hulpmiddel. Met de komst en de verspreiding op wereldschaal van de pc ontstond het wereldwijd netwerk van computers dat nu Internet heet. Het gaat dus niet om één bedrijf of organisatie.

Elektronische post

Annemie werkt haar eindwerk af. Haar promotor, een universiteitsprof in Duitsland, wil de laatste veertig bladzijden doornemen voor hij met vakantie gaat. En dat is overmorgen al. De tijd dringt dus. Vroeger betekende dat een peperdure spoedzending of een evenmin goedkope, ellenlange fax. Gelukkig heeft haar promotor een Internetverbinding. Annemie start een emailprogramma (Eudora, Microsoft Mail...) op haar computer. Zo'n programma heeft ook de nodige toeters en bellen aan boord om berichten te beantwoorden, te citeren of door te sturen naar een ander adres. Annemie tikt een briefje in voor de bestemming en vult zijn emailadres in. Vervolgens geeft ze aan welk computerbestand (de veertig bladzijden dus) moeten worden meegestuurd. Nu nog een verzendtoets indrukken en klaar is kees. De verzending duurt zowat een halve minuut. De prijs? Zes frank. De promotor zal de tekst nu op zijn pc opvragen in een

tekstverwerker. Hij zal er wijzigingen op aanbrengen en hem terugmailen. Als Annemie de verbeterde tekst vervolgens afdrukt met haar printer, heeft ze een kant-en-klare versie in handen. Geen verloren poststukken, geen onleesbare correcties op onzuivere of onvolledige faxen, geen extra werk.

Door (in het kader van een project) te communiceren via email oefenen leerlingen een aantal vaardigheden (lezen, schrijven in de moedertaal of een vreemde taal, sociale vaardigheden). Ze ontdekken culturele verschillen, scherpen hun kritische zin aan, leren hun eigen situatie relativiseren en komen tot de vaststelling dat veel leervakken met elkaar te maken hebben.

World Wide Web

Marc wil zich wat in Shakespeare verdiepen. Via een zoekprogramma van het world wide web, de informatiegigant van Internet, komt hij op een

ONDERWIJS IN 2000

uitgebreid document terecht over de Engelse schrijver. Hij kiest voor het toneelstuk *Romeo & Julia*. De computer toont hem tekstfragmenten uit het toneelstuk. Sommige woorden in de tekst lichten blauw op. In de marge staan pictogrammen die verwijzen naar beeld, geluid e.a. Dat zijn zogenaamde *hyperlinks* (*link* is Engels voor verbinding). Afhankelijk op welke hyperlink hij met de computermuis klikt, verspringt Marcs scherm. Zo beluistert hij gesproken tekst, hij bekijkt een fragment van een opvoering, roept enkele kritische reacties op en verzamelt allerlei informatie zoals woordenschat, historische achtergrond, karaktertyperingen, de architectuur van het theater van toen, de biografie van de schrijver enz. En natuurlijk kan Marc teksten en foto's afdrukken met zijn printer.

Leerlingen hebben veel aan het world wide web. Ze

leren iets opzoeken. De omvang van het web dwingt hen methodisch, kritisch en selectief te werk gaan. Ze leren omgaan met bronnen en vergroten hun talenkennis.

Nieuwsgroepen

Een nieuwsgroep is een gemeenschap van mensen die meestal wel dezelfde interesse delen, maar daarom niet altijd dezelfde mening. Binnen een nieuwsgroep komen ze samen om van gedachten te wisselen. In educatieve nieuwsgroepen komt het vaak tot (internationale) samenwerking tussen leerkrachten. Het grote voordeel van een nieuwsgroep is dat alles off-line gebeurt, met andere woorden, zonder dat de (telefoon)verbinding met het Internet moet blijven open staan. De teksten worden immers in één keer binnengehaald in de computer en dan rustig gelezen en verwerkt.

Bij gebruik door leerlingen moet de leerkracht streng selecteren en liefst meer dan één oogje in het zeil houden. Porno en extreem links of rechts zijn maar drie van de dingen die hier voor het grijpen liggen. Maar tenslotte is dat in de maatschappij niet anders en moeten we er hen ook daàr mee leren omgaan.

Software binnenhalen

Microsoft, Apple enz. stellen geregeld nieuwe software vrij ter beschikking van de Internetgebruiker. Met een druk op de juiste knop laadt men deze software in zijn computer. Op dezelfde manier kan men educatieve software uitwisselen of verspreiden.

Software downloaden zal zelden buiten de lessen informatica gebeuren. Toch kan er voor leerlingen wel eens interessant materiaal opduiken, bijvoorbeeld een taal- of rekenprogramma.

Op wereldreis

Om op Internet te komen, moet u een abonnement nemen bij een provider. Zo'n abonnement geeft u het recht om de hele dag of deel van de dag van Internet gebruik te maken. U kunt dan emailen, op het web surfen enz. Concreet bezorgt de provider u de nodige software om op uw computer te installeren, zodat u met uw pc (via de modem) naar hem kunt bellen. Bij de provider staan sterke computers, die men servers noemt. Deze servers verbinden u door met gelijk welke andere computer ter wereld. U betaalt echter enkel de verbinding met de computer (server) van uw eigen provider. Bellen naar een server die in uw telefoonzone staat, is dus goedkoper dan bellen met een server in een andere telefoonzone. Alle servers ter wereld staan dag en nacht aan. Ze zijn permanent via dunne en dikke telefoonkabels met elkaar verbonden. Er is dus een gigantisch netwerk van servers en die kunt u allemaal raadplegen. Wat hebt u nodig om op wereldreis te gaan?

1. Een computer met kleurenscherm

Een 386-systeem volstaat, al zult u bij aankoop van een nieuw toestel een pentium of meer moeten kiezen. Uiteraard zijn ook Macintosh-computers geschikt. Vraag voldoende geheugenruimte op de harde schijf, want wie veel Internetteksten en -beelden binnenhaalt, moet er plaats voor maken. Bovendien gooit men inkomende en uitgaande post niet zo snel weg. Vergelijk vooraf verschillende verkopers met elkaar, want er zijn grote prijsverschillen. Vraag eventueel uitleg aan een deskundige.

2. Een modem

Een modem met een snelheid van 14400 of 28800

bauds per seconde (bps) is gangbaar. Hoe groter het getal, hoe sneller uw verbinding, hoe lager uw telefoonrekening. U kunt een modem laten inbouwen in uw computer (intern) of van buiten aan de computer vastkoppelen (extern). Een interne modem is goedkoper. Prijs: zo'n 6500 fr.

3. Digitale telefoonlijn

Een modem zorgt ervoor dat computersignalen over de telefoonlijn verstuurd kunnen worden. U hebt een digitale telefoonlijn in de buurt van de computer nodig. De meeste telefooncentrales werken nu wel digitaal. U kunt uw gewone lijn gebruiken of een tweede lijn laten leggen.

4. Contact met een provider

Een provider is een leverancier van toegang tot het Internet. Hij levert als het ware een paswoord af waardoor je via zijn computer, die altijd aan staat en met Internet verbonden is, op het Internet kunt. Bij de keuze van een leverancier is het niet onverstandig om uw uiteindelijke keuze te koppelen aan het antwoord op de volgende vragen: Welke diensten biedt de provider aan? Is er telefonische assistentie bij vragen en problemen? Hoeveel kost het abonnement? Moet ik extra betalen per tijd op het net of per overgebrachte hoeveelheid gegevens? Kan ik bij deze provider terecht in mijn eigen telefoonzone?

5. Software

Als u zich abonneert op Internet, bezorgt uw provider u doorgaans de nodige software. Bekende en wijd verspreide programma's zijn Netscape, Eudora, Chameleon enz. Wie Windows 95 draait, kan zich goed behelpen met Microsoft Explorer en Microsoft Exchange. ■

DE GEHEIMTAAL

email: of elektronische post; een bericht dat met een computer is gemaakt (tekst, bestand...) wordt via de modem verstuurd naar één of meer andere computers, waar ook ter wereld. Het bericht blijft er geduldig wachten tot de geadresseerde het opvraagt en kan verder worden gemanipuleerd. Wil een computerbericht bij de juiste persoon terechtkomen, dan moet het geadresseerd worden met een emailadres. Dit adres bestaat uit een reeks cijfers of uit woorden en afkortingen die van elkaar gescheiden worden door punten en de zogenaamde apenstaart of *at* (@). Bijvoorbeeld: *ptsas@lonmount.be*.

homepage: letterlijk *thuispagina*. Eerste bladzijde of hoofdpagina van een site, waar je bij het surfen altijd eerst terechtkomt.

hypertext: principe waarbij door het klikken op bepaalde onderdelen van een document (een woord, een reeks woorden, een tekening of een deel ervan) naar een andere plaats wordt gesprongen; dit kan hetzelfde document zijn maar even goed een ander document op een andere computer. Dat springen noemt men *surfen*.

modem: een toestel dat de digitale signalen (eentjes en nullen) van een computer vertaalt in pieptonen. Dat noemt men moduleren. De computer aan de andere kant van de lijn heeft eenzelfde toestel nodig om de pieptonen weer om te zetten in de oorspronkelijke signalen. Dat noemt men demoduleren. De snelheid waarmee dat gebeurt, wordt uitgedrukt in *bauds*.

nieuwsgroep: een verzameling van artikels en/of berichten over een bepaald onderwerp. Er bestaan meer dan 7000 nieuwsgroepen. Een verstuurd bericht kan na bepaalde tijd door andere gebruikers worden gelezen. De term is wat verwarrend; om echt «nieuws» gaat het hier niet.

site: plaats op het world wide web waar een persoon, bedrijf of instantie zich aan de buitenwereld voorstelt. De eerste pagina noemt men de *homepage*. Elke site heeft een uniek adres of *Universal Resource Locator (URL)*, bijvoorbeeld *http://www.klasse.be*.

world wide web (www): een wereldwijd verspreid informatiesysteem ontstaan vanuit een nieuwe standaard van informatieverspreiding voor het Internet, met name de *hypertext markup language (HTML)*. Miljoenen documenten worden op deze wijze met elkaar verbonden. Ze hebben elk een eigen adres (zie *site*), zodat men ze rechtstreeks kan oproepen.

Veel scholen kijken de kat uit

de boom. Tijd en geld zijn de knelpunten. «Een school op Internet, dat is soms het werk van één leerkracht of iemand van de oudervereniging», zegt prof. *Hubert Christiaen* van de *KULeuven*. «Bovendien werkt het enthousiasme van de ene school niet aanstekelijk op de andere. Maar toch is er interesse, want het aantal scholen en educatieve Nederlandstalige sites op Internet nemen steeds toe.» Van surfplank naar educatieve springplank dus. En om de drempels te verlagen zijn er nieuwe initiatieven opkomst.

Surfen en springen

Wat zijn voor scholen de grootste knelpunten om op Internet te gaan? Tijdens een brainstorm met geïnteresseerde scholen op het departement Onderwijs kwamen de volgende kritische punten boven: gebrek aan de vereiste computers; de prijs (zeker als een school meerdere emailadressen en Internet-toegangen wil); gebrek aan begeleiding en nascholing voor leerkrachten.

De meeste leerkrachten die op school met Internet werken, genieten de steun van een vooruitdenkende directie. Zij noemen als voornaamste knelpunten de hoge tijdsinvestering (naast studiemeesters zouden er ook *informatiemeesters* mogen zijn), de beperkte beschikbaarheid van computers en Internet voor leerkrachten die geen informatica geven, voor-

oordelen en onverschilligheid bij collega's en het ontbreken van een didactische onderbouw. Maar er is verandering op til.

Na Edison

«Binnen het departement Onderwijs denken we aan verschillende toepassingen van Internet die het de school en de leerkracht gemakkelijker kunnen maken», zegt *Stephan Bauwens*, dienst *Informatica* van het departement Onderwijs. «Zo zouden we de omzendingen en de wijzigingen in de onder-

wijswetgeving op Internet aanbieden, net als de bibliografie van de *Afdeling Informatie en Documentatie* en brochures als het *Statistisch Jaarboek*. Ook het organogram van het departement, inclusief telefoonnummers en emailadressen, kan een plaats krijgen op het net. De leerkracht kan bijvoorbeeld een vraag of probleem via email doorseinen. Dat komt dan automatisch bij de gepaste ambtenaar terecht. Op termijn zouden we via Internet ook antwoord kunnen geven op de vraag: Waar kan ik wat studeren? Enzovoort.»

Sinds september 1995 kunnen scholen hun leerling- en personeelsgegevens via elektronische weg doorsturen naar het departement Onderwijs. Momenteel maken 630 Vlaamse scholen gebruik van deze service, die EDISON werd gedoopt (*Elektronisch Doorgeven van Informatie tussen de Scholen en het ONderwijsdepartement*). En binnenkort krijgen Vlaamse scholen van het departement Onderwijs misschien nog meer kansen om gebruik te maken van Internet.

«Er is inderdaad een en ander op til», zegt *Patrick Willems*, dienst *Informatica*. «Het departement Onderwijs werkt momenteel een pilootproject uit om het educatief gebruik van Internet aan te moedigen. Het departement zal met name een aantal pilootscholen een aansluiting op Internet aanbieden en projecten financieren die de scholen indienen. In die projecten moeten zij

KLASSE OP INTERNET

Ook *KLASSE* blijft niet achter. Een eigen homepage, een site op Internet. Onze elektronische inbreng in de onderwijswereld. Bescheiden, dat wel, maar vastbesloten om te groeien. Wat u er niet vindt: de héle *KLASSE* op uw scherm. We brengen enkel op Internet wat voor u en voor ons een méérwaarde kan betekenen.

Vanaf nu kan elke Internetgebruiker *KLASSE* bezoeken op Internet. Het adres is <http://www.artefact.be/klasse>. Maandelijks brengen we een korte samenvatting en een internationale pagina, een Engelstalige synopsis van de belangrijkste items uit de drie uitgaven van *KLASSE*: voor leerkrachten, voor ouders en voor jongeren. We openen ook een forum, waarop leerkrachten met elkaar in discussie kunnen gaan over actuele onderwijsthema's. Voeten afdrogen voor u bij ons binnen surft.

Internet op een creatieve manier in het educatief proces inschakelen. Het pilootproject maakt deel uit van een ruimer plan om de introductie en het educatief gebruik van nieuwe media in het onderwijs te stimuleren. In een eerste fase zullen begin '97 demonstratieconferenties worden georganiseerd over de educatieve mogelijkheden.» **KLASSE** houdt u alvast op de hoogte.

Stemmingmakerij

De universiteiten hebben hun eigen websites. De Vlaamse hogescholen profileren zich ook via AHOI, *Actie Hogescholen Op Internet*. Deze website werd in de eerste plaats gecreëerd om op heel korte termijn een effectieve en veralgemeende elektronische uitwisseling van personeelsgegevens te realiseren. Door de hervorming van de hogescholen en de enveloppefinanciering was daar behoefte aan. Na een periode van drempelvrees zijn de elektronische bestanden voor de meeste hogescholen nu belangrijker geworden dan hun papieren tegenhangers. De kosten en vereisten qua technische kennis zijn beperkt.

AHOI wordt druk geraadpleegd (op één maand krijgt de site soms 3000 aanvragen te verwerken). Vooral het studie-aanbod en praktische gegevens over de hogescholen zijn populair. Inbreuken op de veiligheid zijn er, ondanks stemmingmakerij in sommige kranten, tot nu toe niet geweest. De reacties zijn dan ook positief. Sinds september kreeg AHOI een nieuwe vorm die meer aangepast is aan de studenten. Bovendien is de informatie over het studie-aanbod van voortgezette opleidingen nog vergroot. Men kan er ook meer gegevens vinden over het onderwijsaanbod binnen de Europese Unie, samenwerkingsprojecten, onderwijsdatabanken enz.■

SURF DE BIB

Over enkele maanden zullen alle 312 Vlaamse openbare bibliotheken een Internetservice kunnen leveren aan hun bezoekers. Elke bibliotheekbezoeker zal dan gratis of tegen een kleine vergoeding gebruik kunnen maken van computers om op het net te surfen en opzoekwerk te verrichten. Vanuit de gebruikersvriendelijke website van de openbare bibliotheken zal de bezoeker ook gericht kunnen rondsnuisteren in alle Nederlandstalige sites. Die staan momenteel her en der verspreid in het groten-deels Engelstalige aanbod van het net. De Vlaamse regering heeft de nodige fondsen voor dit project vrijgemaakt. Begin 1997 begint men met het installeren van de apparatuur en het opleiden van het personeel.

OP DE SURFPLANK

Internet wordt elke dag groter. Een compleet overzicht willen geven van wat er voor leerkrachten aan interessante sites bestaat, is dan ook zinloos. Zelf rondsnuisteren, contacten leggen en uitwisselen is de boodschap. Wij surfen een tijdje rond de wereldbol en kwamen uit het water met:

• **EDU Internet Vlaanderen:** Vlaanderen educatief, wat op zich al genoeg zegt. Op deze uitgebreide site vindt u ook per vakgebied een verwijzing naar andere interessante educatieve sites op Internet.

<http://www.innet.net/edu>

• **AHOI: Actie Hogescholen Op Internet.** Alle Vlaamse hogescholen en nog veel meer.

<http://www.hobu.be>

• **Teachers network:** 500 (Amerikaanse) uitgetoetste en onmiddellijk bruikbare projecten, discussieforums over onderwijsthema's, een winkel met handboeken enz.

<http://www.teachnet.org>

• **Cyber School Magazine:** Artikels voor scholieren en leerkrachten over uiteenlopende onderwerpen, van filosofie tot ruimtevaart, met verwijzingen naar een duizendtal educatieve sites. Een Canadese site.

<http://www.cyberschoolmag.com>

• **Web for Schools:** Ondersteuning voor scholen die starten met Internet: informatie, oefenmateriaal, software... Tegen 1998 zullen naar schatting 35.000 scholen bij Web for Schools aangesloten zijn.

<http://wfs.vub.ac.be>

• **Internet academie:** Een elektronisch forum voor jongeren in België. De site wil echter ook kennis verspreiden over de mogelijkheden van Internet en richt zich in de eerste plaats op docenten en studenten. De academie organiseert in elke Vlaamse provincie Internetlessen voor leerlingen en leerkrachten.

Internet academie - Interleuvenlaan

5 - 3001 Heverlee - ☎ 016-40 50

80 - <http://www.i-academie.be>

• **Jongereninformatie:** een plaats waar u informatie kunt vinden over diverse onderwerpen die de jeugd en de jonge volwassene boeit. Sport, kot, cultuur, levensbeschouwing, verenigingen, opleidingen, vakantie, gezondheid, geld, Europa...

<http://www.link.be/studentplaza>

• **Globe:** een wetenschappelijke site: leerlingen doen natuurkundige observaties (het weer, de sterren...), sturen ze door naar deze site en ontvangen van wetenschappers de nodige feedback. Momenteel werken er meer dan 3000 scholen uit 39 landen aan mee.

<http://www.globe.gov>

• **Digitale Basisschool:** De praktijk van de basisschool op Internet, een Nederlandse site in het Nederlands: lesbrieven, complete projecten en ideeën voor excursies of schoolreizen. Ook een ontmoetingsplaats voor leerkrachten en leerlingen.

<http://www.owg.nl>

• **Website België:** De federale overheid op Internet. De multimedia-encyclopedie *Alles over België*, de databank *Wegwijs in de Federale Administratie* enz.

<http://belgium.fgov.be>

• **Website Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap:** op deze nagelnieuwe site kunt u zich uitgebreid informeren over de Vlaamse overheid: milieu, toerisme en recreatie, wetenschap, onderwijs enz. U kunt de wekelijkse persberichten uit Brussel opvragen, specifieke informatie zoeken en zelf uw ei leggen.

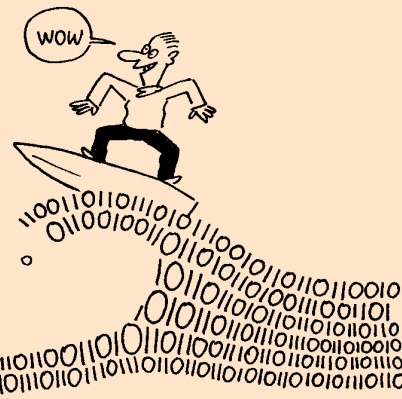
<http://www.vlaanderen.be>

• **Edu-web:** *European Schools Project* helpt u emailcontacten met buitenlandse scholen te organiseren, andere informatie krijgt u van *School & Computer*, *Centrum Informatieve Spelen*, *Kind en Samenleving*, *Onderwijs Service* en verschillende uitgeverijen.

<http://www.edu-web.be>

• **KLASSE op Internet:** komt u even langs? Doe maar alsof u thuis bent.

<http://www.artefact.be/klasse>

Geen psychose

Als gevolg van de *pedofiliëzaak-Dutroux* bestoken firma's en verenigingen de scholen met allerlei weerbaarheidstrainingen, van karatelessen tot preventiepakketten. Er ontstaat een wildgroei. Of elk initiatief waardevol is, blijft echter een open vraag. Soms vergroten ze alleen de angst, wekken ze valse verwachtingen of leggen ze te veel verantwoordelijkheid

Kinderen moeten zich ook kunnen weren tegen groepsdruk en pesterijen.

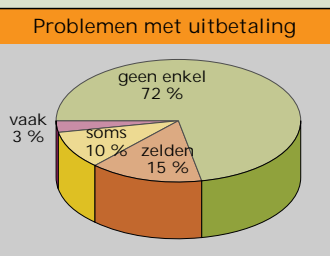
JOURNAAL

bij het kind zelf. Daarom is voorzichtigheid geboden en informeren de scholen het best eerst eens bij hun pedagogische begeleiding. Het *Vast Secretariaat voor het Preventiebeleid* opteert voor primaire preventie. Kinderen mogen niet in handen vallen van psychopaten, maar ze moeten zich ook kunnen weren tegen groepsdruk, mishandeling en pesterijen. Een psychose kan de zaak alleen maar erger maken. De *Nationale Cel Verdwijningen* van het Centraal Bureau voor Opsporingen werkt aan een preventiepakket voor jongeren van vijf tot veertien jaar. Het pakket zal klaar zijn tegen september 1997. Het wordt gratis onder de scholen verdeeld. Bedoeling is dat het makkelijk kan worden ingelast in het lessenrooster. Het basispakket omvat een werkboek, een videofilm, poppenspelscenario's, een gezelschapsspel, stripverhalen en een informatiefolder voor de ouders. In de werkgroep die dit project uitwerkt, zitten ook leerkrachten.

WERKSTATIONS

Waar blijft mijn wedde?

Van de Vlaamse leerkrachten heeft 72 procent de jongste twee jaar geen enkel probleem gehad met de uitbetaling van zijn wedde. Tot voor kort stond het departement Onderwijs vooral bekend als slechte en late betaler van de wedde van leerkrachten. Sinds de invoering van de werkstations voelt iedereen blijkbaar een ernstige verbetering. In totaal zorgen ongeveer 350 personeelsleden in 49 werkstations elke maand voor de uitbetaling van meer dan 150.000 personeelsleden met bijna 500 verschillende weddeschalen. Elke maand wijzigen van al die mensen ongeveer 67.000 gegevens. Mocht u toch problemen hebben

met de uitbetaling van uw wedde, meld dit dan aan het secretariaat van uw school. Daar nemen ze dan rechtstreeks contact op met uw werkstation.

Deze gegevens komen uit een *KLASSE-enquête* bij 2000 leerkrachten.

SCHOOLSECRETARIAAT

Met de opbrengst van de staking

De Vlaamse overheid schrijft een krediet in van een dertigtal miljoen frank om de scholen in zowel het basis- als het secundair onderwijs te ondersteunen bij de opleiding van hun *schoolsecretariaten*. De dienstverlening aan de scholen voor de betaling van wedden en toelagen kan slechts correct gebeuren wanneer ook de secretariaten van de scholen de correcte gegevens snel doorgeven. Te vaak zijn klachten over foutieve of laattijdige betalingen hieraan toe te schrijven. De invoering van de elektronische communicatie tussen de school en het departement Onderwijs (het *Edison-project*) heeft de behoefte aan goed opgeleide schoolsecretariaten nog vergroot. Deze kost wordt gefinancierd met de opbrengst van de jongste schoolstaking in het secundair onderwijs.

Meer geld voor onderwijs

De Vlaamse onderwijsbegroting voor 1996 werd aangepast. Tijdens een *budgetcontrole* tracht de overheid de krachtlijnen van haar voorlopig begrotingsbeleid aan te passen aan de evolutie van bijvoorbeeld de leerlingenprognoses, het inflatiecijfer en de vergrijzing. Globaal bedraagt de aangepaste onderwijsbegroting voor 1996 235.626 miljoen frank. Deze begroting is uitgedrukt in termen van beleidskredieten. Dat is de som van niet-gesplitste kredieten, gesplitste vastleggingskredieten en de vastleggingsmachtigingen. De provisie voor index en CAO zijn hier niet inbegrepen. De vergelijkbare voorlopige begroting 1996 bedroeg 235.218 miljoen. Dit betekent een stijging van het onderwijsbudget met bijna 407 miljoen of 0,17 procent.

Meer dan 235 miljard voor onderwijs.

DE PRIJS VAN ONDERWIJS

Twee miljoen frank

Tussen de eerste stap in de kleuterklas en getuigschrift secundair onderwijs ligt zo'n vijftien jaar. Voor al het onderwijs dat een kind in die tijd krijgt, betaalt de gemeenschap meer dan twee miljoen frank. Ouders leggen ongeveer een tiende bij: 200.000 frank. Het *Hoger Instituut voor de Arbeid* berekende dat een kleuter voor de ouders gemiddeld 4470 frank kost per jaar en een leerling in de lagere school 10.000 frank. Voor een scholier in de secundaire school moeten ouders gemiddeld 19.000 frank bijkomende kosten betalen.

Van alle bevroegde ouders vindt 56 procent het onderwijs in Vlaanderen niet te duur; 24 procent heeft een gematigd oordeel; 20 procent vindt het onderwijs te duur. Vooral ouders van leerlingen uit het secundair (34 procent) klagen daarover. In de kleuterschool (10 procent) en de lagere school (15 procent) hebben ouders daar minder problemen mee. Dit blijkt uit een enquête die *KLASSE VOOR OUDERS* heeft uitgevoerd bij vijfhonderd Vlaamse ouders van leerlingen tot en met de eerste graad secundair onderwijs.

©amp

NEDERLAND

Angst voor studieschulden

Hoger collegegeld en strengere normen bij de studiefinanciering weerhouden kinderen met laag opgeleide ouders van direct voort studeren in het hoger onderwijs. Uit angst voor hoge studieschulden stelt een toenemend aandeel middelbare scholieren met laag opgeleide ouders de keuze voor een studie in het hoger onderwijs uit, en mogelijk af. Dit is opmerkelijk omdat de wet op de studiefinanciering juist de toegankelijkheid van het hoger onderwijs wil waarborgen. In 1991 wierpen het collegegeld en de studiefinanciering nog geen financiële drempel op.

Negen zware dossiers

Het huidige onderwijsbeleid telt negen krachtlijnen.

1. Aandacht hebben voor autonomie en de eigen verantwoordelijkheid van de scholen. Belangrijke doelstellingen hierbij zijn inspraak en betrokkenheid van de «sociologische omgeving».

2. Het decreet basisonderwijs afwerken. Er blijft aandacht voor zorgverbreding.

3. Het secundair onderwijs hervormen door een afslanking van de studierichtingen, schaalvergroting en enveloppefinanciering.

4. Een moderne regeling voor het volwassenenonderwijs uitwerken, een geëigend personeelsstatuut inbegrepen.

5. De werking van het deeltijds kunstonderwijs bijsturen na een evaluatie.

6. Meer aandacht besteden aan de beginnende leerkrachten en hun begeleidde ingroei in de loopbaan. Dit staat in het nieuwe decreet over de lerarenopleiding en nascholing. Voorts zullen scholen en leerkrachten zelf beschikken over nascholingsmiddelen.

7. De PMS-centra aanpassen aan de actuele situatie en behoeften van het onderwijs.

8. De «autonome school» een globale enveloppe geven voor het leerlingenvervoer.

9. De voorwaarden vastleggen om het gemeenschapsonderwijs nieuwe impulsen te geven om zich verder te kunnen profileren.

«De schoolbus wacht op jou!»

Van de Belgische schoolgaande jeugd geeft de meerderheid de voorkeur aan de (ouderlijke) auto, de fiets of het stapwerk om naar de lessen te gaan. Iets meer dan een vijfde maakt gebruik van het collectief leerlingenvervoer. De autobusexploitanten en openbare vervoermaatschappijen maken nu de publieke opinie warm voor een veilige vorm van transport voor jongeren met de actie «De schoolbus wacht op jou!»

Bijna een derde van jongeren fietst of bromfietst naar school.

Het aandeel van de auto bedraagt in het Belgisch woon-schoolverkeer 27 procent (15 procent in 1981). Van de Vlaamse kinderen stapt 14 procent, fietst of bromfietst 29 procent naar school. De jonge Franstaligen stappen liever schoolwaarts (23 procent) dan hun Vlaamse leeftijdgenoten. Amper 3 procent van hen fietst naar school. De auto in de woon-schoolverplaatsingen weegt zwaar op milieu, veiligheid en verkeer. Schoolbussen kunnen soelaas bieden, zegt staatssecretaris voor Veiligheid, Jan Peeters.

GEïNTEGREERD ONDERWIJS

Ze vinden elkaar

Momenteel ondersteunt het GON-project (geïntegreerd onderwijs) zowat duizend kinderen. Hoe werkt het? Een voorbeeld. Nathalie is normaal begaafd en kan het programma van het gewoon onderwijs aan. Maar omdat ze blind is, is ze aangewezen op brailleschrift. Het GON investeert vier bijkomende uren om de belemmeringen, die Nathalie wegens haar handicap in het onderwijsproces ervaart, zoveel mogelijk weg te nemen. Die uren kunnen onderwijskundige en/of paramedische hulp zijn vanuit een BO-school in het kader van het GON-project. Heel concreet kan de BO-leerkracht ervoor zorgen dat de leerboeken van Nathalie worden omgezet in brailleschrift. Maar BO-specialisten kunnen ook een schoolteam leren omgaan met dove kinderen. Daarmee spelen ze een stukje know-how door aan het gewoon onderwijs. Deze vaardigheden en kennis komen van pas in de huidige aandacht voor *zorgverbreding* in het kleuteronderwijs en de eerste klas van het lager onderwijs. Daarmee vinden gewone en BO-scholen elkaar steeds meer, waarbij zoveel mogelijk gehandicapte jongeren in het gewoon onderwijs geïntegreerd worden. Maar af en toe zijn regels en praktijk nog niet helemaal op elkaar afgestemd.

HOBU

Vervroegd uitstappen

De hogescholen in Vlaanderen die maar 80 procent van de hun toegewezen middelen aan personeelskosten besteden, mogen docenten van meer dan 55 jaar en met 30 jaar ervaring vervroegd laten uitstappen. Maar deze regeling kent geen succes. De hogescholen moeten 75 procent van de laatste bruto wedde van deze oudere personeelsleden uit hun eigen financieringsenveloppe blijven betalen. Daarbovenop staan ze ook in voor de volledige wedde van de jongere leerkracht die in de plaats komt. De onderwijsminister verandert daarom de regeling, waardoor de hogescholen nog slechts 12,5 procent van de bruto wedde moeten financieren. De rest van de uitstapvergoeding zal uit een gemeenschappelijke pot komen, een soort solidariteitsfonds.

Niets gemist?

■ De term *inrichtende macht* verdwijnt. Hij wordt vervangen door *schoolbestuur*. Dat staat in het voorontwerp van decreet over het basisonderwijs.

■ Instellingen uit het hoger onderwijs mogen geen attest van goed zedelijk gedrag eisen bij de inschrijving. Ze kunnen studenten weigeren, maar dit moet goed gefundeerd gebeuren.

■ In Brussel zitten voor het eerst sinds twintig jaar meer dan 10.000 leerlingen in het Nederlandstalig lager onderwijs. In vergelijking met vorig schooljaar is er een stijging met 5,3 procent, verspreid over alle netten.

■ De Vlaamse regering schrijft 800 miljoen extra in op de onderwijsbegroting om te kunnen investeren in de schoolbouw. Te beginnen bij de hogescholen.

■ De werkingssubsidie van het secundair onderwijs wordt in '97 wél geïndexeerd. In '96 moest die sector zijn indexering afstaan aan het basisonderwijs.

■ Er komt geen sabbatjaar voor leerkrachten.

■ De helft van de kinderen tot zeven jaar brengt meer dan een hele schooldag op school door. Vóór en na de officiële lesuren blijven ze nog enige tijd in de «bewaking».

■ Bij de opening van het academiejaar liet de onderwijsminister zich ontvallen dat universiteiten voor hun financiering meer een beroep zullen moeten doen op derden, met andere woorden op privé-middelen.

■ Jean-Pierre Grafé, minister van het Franstalig hoger onderwijs, eist dat de leraars voortaan 36 uren per week beschikbaar zouden zijn voor hun inrichtende macht. Hierin zitten de lesuren begrepen en ook de tijd om bijvoorbeeld de school te vertegenwoordigen op een educatieve beurs. De Nederlandse secundaire scholen volgden dezelfde denkpiste.

■ Negen procent van de Franse kinderen kan na het beëindigen van de lagere school niet schrijven. En 23 procent heeft onoverkomelijke problemen met wiskunde. Zo leert een enquête van het Franse ministerie van onderwijs.

Minder kleuters en tieners

Bij het begin van het nieuwe schooljaar gingen 1.093.934 leerlingen door de schoolpoorten. Dit is een te verwaarlozen stijging met 262 leerlingen

STATISTIEK

of 0,02 procent t.o.v. het vorig schooljaar. Deze status-quo is het resultaat van een daling in het gewoon kleuteronderwijs en het gewoon secundair onderwijs en van een stijging in het gewoon lager onderwijs en het buitengewoon onderwijs. In het gewoon onderwijs zitten nu in totaal 1.054.572 kinderen en in het buitengewoon 39.362.

MINDER KINDEREN IN HET KLEUTERONDERWIJS		
Gewoon	224.493	(- 1124 of - 0,50 %)
Buitengewoon	1.728	(+ 29 of + 1,71 %)
Totaal	226.221	

De daling in het gewoon kleuteronderwijs staat tegenover de stijging van vorig jaar. Het kleinere geboortecijfer in 1993 is de belangrijkste oorzaak hiervan.

MEER LEERLINGEN IN HET LAGER ONDERWIJS		
Gewoon	395.572	(+ 4133 of + 1,06 %)
Buitengewoon	22.028	(+ 390 of + 1,80 %)
Totaal	417.600	

De eerste klas van het gewoon lager onderwijs kent de grootste stijging van alle leerjaren: 2311 of 3,21 % meer. Het zesde leerjaar kent een daling. Het dieptepunt van het lager onderwijs ligt in de hoogste jaren en zal in de toekomst verder doorschuiven naar het secundair onderwijs. In het buitengewoon lager onderwijs is de grootste absolute stijging merkbaar in het type 8 (kinderen met ernstige leerstoornissen).

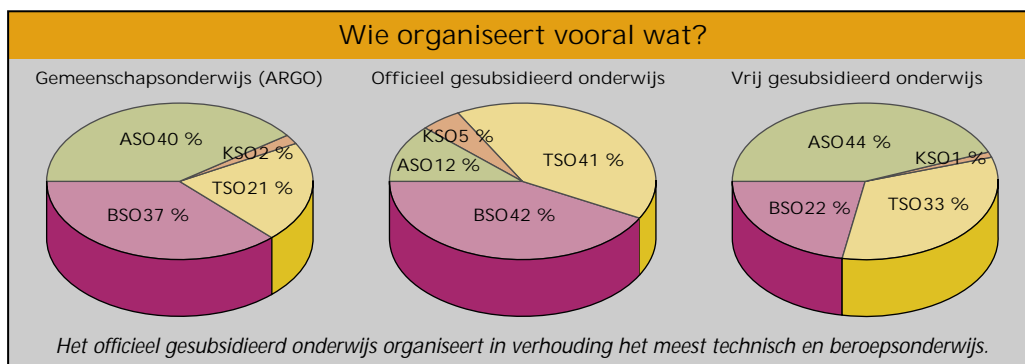
VERDERE DALING IN HET SECUNDAIR ONDERWIJS		
Gewoon	434.507	(- 3387 of - 0,77 %)
Buitengewoon	15.606	(+ 221 of + 1,44 %)
Totaal	450.113	

Na een stijging in de voorbije jaren kent het gewoon secundair onderwijs voor het tweede achtereenvolgende jaar een daling. De demografische achteruitgang vanaf de geboorten in 1979 zal ongetwijfeld de totale leerlingenpopulatie in het secundair onderwijs in de komende jaren beïnvloeden. Vermoedelijk zal pas rond de eeuwwisseling opnieuw een keerpunt bereikt worden waarbij de instroom groot genoeg zal zijn om de uitstroom te compenseren.

Van alle leerlingen in de tweede en derde graad kiest 40,4 % voor het ASO; 31,7 % komt terecht in het TSO en 26,1 % in het BSO; 1,8 % gaat naar het KSO.

DE GEMIDDELDE SCHOOLGROOTTE IN HET GEWOON ONDERWIJS BLIJFT NAGENOEG ONGEWIJZIGD	
Kleuteronderwijs	107 kinderen
Lager onderwijs	180 leerlingen
Secundair onderwijs	450 scholieren

HET AANTAL ONDERWIJSINSTELLINGEN DAALT LICHTJES	
Gewoon kleuter	2.093
Buitengewoon kleuter	94
Gewoon lager	2.195 (- 13)
Buitengewoon lager	196 (- 4)
Gewoon secundair	966 (- 15)
Buitengewoon secundair	117 (- 1)
Totaal	5.661

BST - Beperkte Statistische Telling van de leerlingenaantallen in het Nederlandstalig basis- en secundair onderwijs (4 september 1996) - ministerie van de Vlaamse Gemeenschap - departement Onderwijs - afdeling Begroting en Gegevensbeheer

MET KLASSE OP BUITENGEWOON BEZOEK

Het buitengewoon onderwijs (BO) is de grote onbekende van het Vlaamse onderwijslandschap. Nochtans zitten er momenteel bijna 40.000 kinderen in dit onderwijs. Velen onder hen zijn doorverwezen vanuit het gewoon onderwijs. Sinds 1990 is het aantal leerlingen in het BO trouwens met 17 procent gestegen. De leerkrachten die er lesgeven doen dat met veel enthousiasme. De meesten zouden zelfs niet in een gewone school willen staan. Toch is het hier meer dan ooit individueel begeleiden en differentiëren geblazen. Maar dat lukt vaak beter dan op andere scholen. Hoe dan wel? Wat doen leerlingen in het buitengewoon onderwijs? Hoe geeft men er les? Daarvan kunt u zich persoonlijk komen vergewissen, want van maandag 25 november tot vrijdag 13 december doen 31 Vlaamse scholen voor buitengewoon onderwijs speciaal voor u hun deuren open. U krijgt er een rondleiding en de kans om kinderen aan het werk te zien in hun ateliers. U kunt er uw verwondering en vragen kwijt aan uw collega's die er lesgeven. De koffie (en in sommige scholen zelfs een gratis middagmaal) staat klaar.

klasse

MET KLASSE OP BUITENGEWOON BEZOEK

«Ik merk in de omgang met leerkrachten uit het gewoon onderwijs dat ze eigenlijk niet zo veel van het buitengewoon onderwijs afweten. Zo leeft de idee dat een kind al héél erg zwak moet zijn eer je het moet doorsturen naar het BO. En daar geraak je dan nooit meer uit, zegt men. Maar vanuit de speelleerklas bijvoorbeeld kan het wel.» Dat zegt *Marie-Jeanne Kums*, lerares in het buitengewoon onderwijs, type 8. Kennen leerkrachten het buitengewoon onderwijs onvoldoende? Daar komt volgende maand misschien verandering in, want 31 Vlaamse scholen voor buitengewoon onderwijs willen hun collega's uit het gewoon onderwijs graag tonen hoe hun onderwijs werkt. Zij hebben zich spontaan gemeld na een oproep in KLASSE. U weet dus dat u er méér dan welkom bent.

Hieronder vindt u een overzicht van de scholen waar de koffie voor u klaar staat. U vindt informatie over de leeftijdsgroep, het type buitengewoon onderwijs en een aantal blikvangers of extra aandachtspunten die de scholen zelf hebben aangegeven. Ten slotte vindt u ook de datum en het uur terug waarop u in elke school verwacht wordt. Waar u een sterretje (*) vindt, is ook in een gratis middagmaal voorzien. Maak uw keuze en duid ze aan op de bon. Stuur die zo snel mogelijk volledig ingevuld naar *Buitengewoon met KLASSE - Koningsstraat 138 - 1000 Brussel*. U krijgt van ons een brief met bevestiging en alle informatie over de dag.

BUITENGEWOON

μ JA, ik kom! Ik wil graag op buitengewoon bezoek. Mijn voorkeur gaat uit naar:

- eerste keuze: nr .....
- tweede keuze: nr .....
- derde keuze: nr .....

Ik kom met ..... perso(o)n(en)

Ik wil ook een maaltijd gebruiken, indien voorzien.

NAAM: .....

ADRES: .....

SCHOOL: .....

Stuur deze bon naar *Buitengewoon met KLASSE - Koningsstraat 138 - 1000 Brussel*.

Wilt u weten waar de types en onderwijsvormen precies voor staan voor u uw keuze maakt? Lees dan *Het onderwijs uitvinden* op blz. 30-31. In dat artikel stelt KLASSE het buitengewoon onderwijs aan u voor.

	leeftijd	type(s)	datum/uur
1	MPI Westhoek		Koksijde
	<i>Het MPI werkt rond een eigen specifiek pedagogisch concept en organiseert diverse projecten.</i>		
	7-13 jaar	1, 2, 8	28.11 - 9.30 *
2	MPI Heemschool I		Brussel
	<i>Bijzonderheden zijn hier onder meer een project autisme, computerondersteunend onderwijs voor gehandicapten en watergevenning in eigen vlinder- en hydrobad.</i>		
	2,5 - 15 jaar	2, 4	26.11 - 9.30 *
3	SIBSO Begijnvest		Antwerpen
	<i>Het SIBSO hanteert een leerlingvolgsysteem voor moeilijke leerlingen.</i>		
	13-18 jaar	1, 3, 4, 6, 7	26.11 - 13.30
4	De Ganzeveer		Brugge
	<i>Behalve individueel werken met dyslectische kinderen organiseert de school diverse projecten, waaronder een milieuwEEK.</i>		
	6-13 jaar	1, 8	25.11 - 9.15
5	School de Merode		Berchem
	<i>Bijzonderheden zijn o.a. leesbevordering, bos- en zeeklas.</i>		
	6-13 jaar	8	25.11 - 9.00
6	MPI Zonneken		Sint-Niklaas
	<i>Het MPI organiseert teamteaching in type 2 en hanteert een leerlingvolgsysteem.</i>		
	2,5-13 jaar	1, 2, 4	10.12 - 9.30 *
7	Ter Strepe		Middelkerke
	<i>Ter Strepe werkt met een pest-actieplan en zweert bij "onze school - gezonde school".</i>		
	13-21 jaar	1,3 - OV 3	28.11 - 9.30 *
8	De Brug		Aarschot
	<i>In De Brug staan onder meer de Leefsleutels centraal.</i>		
	13-21 jaar	1,3 - OV 3	05.12 - 9.30
9	De Dageraad		Kortesseem
	13-21jaar	1,2,3	12.12 - 9.30 *
10	Spectrum		Buggenhout
	13-18 jaar	1,3 - OV 3	03.12 - 9.30 *
11	De Garve		Dilsen-Stokkem
	13-21 jaar	2 - OV 1, 2	28.11 - 14.00
12	De Mast		Kasterlee
	<i>Bijzonderheden: autismeklas, eigen bouwprojecten enz.</i>		
	13-21 jaar	1, 2, 3, 4 - OV 1, 2, 3	10.12 - 14.00
13	Sint-Jozef		Overpelt
	<i>De school houdt zich onder meer bezig met denkontwikkelen onderwijs, Leefsleutels en het computerprogramma Logo.</i>		
	12-19 jaar	1,2 - OV 3	25.11 - 13.30
14	MPI Levenslust		St.-Martens-Lennik
	<i>Levenslust verzorgt een kinderboerderij en baadt in 15 ha groen.</i>		
	6-12 en 13-20 jaar	1, 3 - OV 3	27.11 - 9.30 *
15	VIBSO		Waregem
	<i>Naast opleidingen hout, metaal, textiel en personenzorg gaat er ruime aandacht naar sport, vredesklassen, een zelfstandigheids-trip en werken met weefgetouwen.</i>		
	13-18 jaar	1 - OV 3	28.11 - 9.30 *
16	MPI 't Craeneveld		Oudenaarde
	2,5 - 15 jaar	1, 2, 4, 8	25.11 - 9.30 *

17	De Spycker	Sint-Kruis	<i>Als bijzonderheden zijn er de speelleerklas, werken rond leer-moeilijkheden, een gestuele leesmethode en samenwerkingsverbanden met het gewoon lager onderwijs.</i>	6-13 jaar	8	26.11 - 9.30 *
18	GVBL	Beringen	<i>Extra aandacht gaat naar denkontwikkeling, eigen nascholing voor leerkrachten, speellersen, migrantenonderwijs en communicatie met de ouders.</i>	7-13 jaar	1,8	26.11 - 9.30
19	De Eekhoorn	Wemmel	<i>De school werkt klasdoorbrekend voor rekenen en hecht speciale aandacht aan gedrag.</i>	6-12 jaar	1, 8	10.12 - 9.30
20	De Mast	Kasterlee	<i>De Mast organiseert speciale begeleiding bij autisme, zogenaamde stimuligroepen en heeft een internaat.</i>	2,5-12 jaar	1, 2, 4	11.12 - 9.30
21	BLO	Gent		6-13 jaar	1	25.11 - 9.30
22	De Zonnestraal	Tongeren		6-13 jaar	1, 2, 8	10.12 - 9.00 *
23	MPI	Gent	<i>Bijzonder is een totaaldialoog-concept met specifieke methodieken.</i>	2,5-13 jaar	1, 3, 4, 8	10.12 - 9.00 *
24	VIBBO	Kortrijk	<i>Extra aandacht gaat naar Leefsleutels, OVB, projecten voor de eerstejaars en een simulatie van een beschutte werkplaats.</i>	13-20 jaar	1, 2 - OV 1, 2, 3	04.12 - 9.30
25	BLO	Duffel		2,5-12	3	28.11-10.00
26	De Boomgaard	Assebroek		7-13	1	27.11 - 9.15
27	Ten Dries	Landegem	<i>Ten Dries werkt met Cognet, een denkstimulerend programma.</i>	2,5 - 14	4	11.12 - 9.00
28	Berkenbeek	Wuustwezel	<i>In deze school ligt het accent onder meer op denktraining en sociale opvoeding.</i>	2,5-13	1, 2, 8	02.12 - 9.30
29	Sterrenbos	Rumbeke	<i>Bijzonderheden zijn het voorbereidend rijbewijs en het bijbrengen van eigenwaarde.</i>	13-20	1, 2, 3 - OV 3	03.12 - 9.30
30	BuSO	Opwijk	<i>De school organiseert sport- en skiklassen en werkt voor sommige projecten samen met het buitenland.</i>	13-21	1 - OV 3	10.12 - 9.30
31	Bernadetteschool	Zottegem	<i>In de Bernadetteschool is de link tussen buitengewoon en gewoon onderwijs een aandachtspunt. Er loopt een videoproject dat als vormingselement kan dienen voor leerkrachten.</i>	6-13	1, 8	26.11 - 9.30

* Deze scholen zetten voor u een gratis maaltijd op tafel.

KLASSE GOES EUROPE

STAGES IN HET BUITENLAND

• Kortlopende stages zijn er in Duitsland, Oostenrijk, Franstalige Gemeenschap, Cyprus, Finland, Noorwegen, Roemenië, Zwitserland en het Verenigd Koninkrijk. Opgelet, de limietdatum voor Zwitserland is 30 november. Alle informatie bij *Leen Mortier* - ☎ 02-210 51 65

INFORMATIESESSIES EN PUBLICATIES

• 6 november: informatiesessie voor het basis-onderwijs rond internationalisering (o.a. COMENIUS), Klavertje 3 en GROS op het domein Roosendaal in Sint-Katelijne-Waver. U komt er te weten hoe u een project kunt uitbouwen. U kunt er vragen stellen en praten met collega's die al enige ervaring hebben. *Organisatie: Stichting Ryckvelde* - ☎ 050-35 27 20

• 4- 9 november: feestweek naar aanleiding van tien jaar Europaklassen in Alden Biesen. Europaklassen zijn bijeenkomsten voor groepen van twaalf 17- en 18-jarigen uit vier verschillende landen, waaronder Vlaanderen. Tijdens een verblijf van een week in de landcommanderij staan vooral lezingen op het programma, die de leerlingen zelf vooraf voorbereiden, met discussiesessies over actuele Europese thema's. Hoogtepunt is het simulatiespel 'The Council of Ministers': een Europese Ministerraad die door de leerlingen wordt gespeeld. De leerlingen spreken Frans, Engels of Duits. Nog op het programma staan creatieve ateliers en uitstappen in de regio. *Contactpersonen zijn Guy Tilkin en Mia Donner* - ☎ 089-41 39 13

• 15 en 16 november: seminarie over COMENIUS-projecten in Blankenberge over Open en Afstandsonderwijs voor de trekkende beroepsbevolking. Tijdens de workshops wordt ingegaan op de rol van de ouders, de ondersteunende rol van de leraar, het opvolgen van de leerlingen.... *Voor meer informatie* ☎ 02-502 54 99 (EFECOT)

• In de nieuwe Leidraad voor aanvragers van SOCRATES worden de verscheidene SOCRATES-geledingen toegelicht: doelstellingen, selectiecriteria, prioriteiten... U kunt ze bestellen bij uw respectievelijke administratie op het departement Onderwijs - of via de *Cel Internationaal Beleid* - Renilde Reynders - Arcadengebouw 3de verdieping lokaal 3099 - 1010 Brussel - fax 02-210 53 72

• 6 november en 13 november: informatiesessies over SOCRATES- en LEONARDO-acties in het volwassenenonderwijs voor leerkrachten en directies uit het volwassenenonderwijs (deeltijds kunstonderwijs, tweede kansonderwijs en basiseducatie). U verneemt er alles over de inhoud, doelstellingen en mogelijkheden voor het volwassenenonderwijs in SOCRATES en LEONARDO DA VINCI, praktijkervaringen en mogelijkheden tot vragen en discussie. Elke onderwijsinstelling ontvangt deze week een uitnodiging met alle details. *Informatie: Administratie Permanente Vorming - Koningsstraat 67 - 1000 Brussel* - ☎ 02-211 42 11 - fax 02-211 43 81

LINGUA

• Scholen die in het kader van het talenonderwijs een Gemeenschappelijk Onderwijsproject (GOP) willen uitwerken met collega-scholen uit het buitenland kunnen hiervoor terecht bij het Vlaams Lingua Agentschap. Het Agentschap werkt momenteel een overzicht af van alle projecten die plaats vonden tussen 1991 en 1995. *Het overzicht kan telefonisch worden besteld* (☎ 02-210 52 89), *via fax* (02-210 53 55) *of via email* (hilde.de.veirman@smtpgate.depond.be).

Socrates

WIJZERS-RECHT-OP-MEKAAR b

Welk is het beste exportproduct van onze openbare omroep? Juist: *TIK TAK*. Ruim tweeduizend afleveringen zijn verkocht, van Australië tot Zuid-Afrika. De eerste uitzending vond plaats op 1 november 1981, net vijftien jaar geleden. Sindsdien heeft de «wijzers-recht-op-mekaar» voor Vlaamse peuters en kleuters een haast rituele betekenis gekregen: de vijf minuten ná 18 u. zijn voor hen een magisch moment. Het tienjarenproject werd eind 1991 afgerond: 366 afleveringen, één voor elke dag van het (schrikkel)jaar.

15 jaar TIK TAK moet uiteraard gevierd worden. Alle kleuterklassen krijgen een gratis reuzeposter toegestuurd. Bij de *Standaard Uitgeverij* is een nieuw TIK TAK-boekje verschenen: *Spelen met TIK TAK* (32 blz. met stickervel; 295 fr.) nodigt peuters vanaf 2 jaar uit om mee te tekenen, knippen, puzzelen en plakken. Ten slotte zullen de zes TIK TAK video's voortaan nog vlotter verkrijgbaar zijn.

TIK TAK is nog steeds elke dag: TV2, 18 u.

BRTN - TIK TAK - Wim Van Severen, producer - A. Reyerslaan 52 - 8L61 - 1043 Brussel - ☎ 02-741 51 19

GRATIS CHEMIE S

Chloorchemie, biotechnologie, dioxines, CFK's, ecotaxen enz.: als dit uw favoriete bedlectuur is, hebben we goed nieuws voor u. *Jij en de chemie* is immers een reeks vlot leesbare, informatieve bladen die de *Federatie der Chemische Nijverheid* met de regelmaat van de klok produceert. Nummer 11 (over kunststoffen) is net verschenen en kreeg meteen zo'n 20.000 kritische lezers. Afhankelijk van het thema tellen de bladen vier à zestien pagina's A4. U kunt de bladen gratis thuisbezorgd krijgen, ook voor uw leerlingen trouwens (gewoon een briefje of fax sturen met het afgeronde aantal).

Federatie der Chemische Nijverheid - departement Public Relations en Communicatie - Maria-Louizasquare 49 - 1000 Brussel - fax 02-231 13 01

FOCUS OP KORTRIJK a

Niet zo traditionele ontbijtconcerten (traditionele Chinese muziek op 10/11; harp op 8/12), literaire avonden ('t *Smakend woord*; volgende afspraken 8/11 en 13/12) enz.: *Hotel Focus* in Kortrijk is een apart hotel, waar elke kamer is ingericht door een ander kunstenaar, onder wie schrijver *Joris Denoo*.

Hotel Focus en de *Dienst Toerisme Kortrijk* organiseren samen een wedstrijd, waarbij vijf weekends voor twee personen (in *Hotel Focus*) te winnen vallen. Eén van de vijf winnaars wint bovendien (via lottrekking) een uniek gastronomisch menu (in *De Akkerwinde*). Wat moet u doen? U organiseert via de *Dienst Toerisme* een groepsbezoek aan Kortrijk, met collega's of met de klas, en u doet de themawandeling *Heule en Joris Denoo*. U krijgt een deelnemingsformulier mee en u beantwoordt onderweg twee eenvoudige vragen. U bezorgt het formulier ingevuld terug vóór 31 maart. Uit alle goede antwoorden worden vervolgens de vijf winnaars getrokken.

Hotel Focus - Hoveniersstraat 50 - 8500 Kortrijk - ☎ en fax 056-21 29 08 - *Dienst Toerisme Kortrijk* - Schouwburgplein - 8500 Kortrijk - ☎ 056-23 93 71

OVER SCHEPEN EN LIFTEN a

Schipper mag ik overvaren... Maar wat als het water aan de ene kant 14 m lager staat? Geen probleem, dan varen we gewoon met ons schip de lift in. Met de daguitstap *De route van de merkwaardige scheepsliften* (groepen van 20 tot 400 deelnemers; liefst op donderdag of vrijdag) van *Kanaaltochten Brabant/Brussels by Water* kunt u het aan den lijve ondervinden. U vertrekt om 9 u. in Halle (Suikerkaai), vaart richting Ittre en Ronquières en gaat er met de boot over het beroemde Hellend Vlak. U kunt middagmalen of picknicken aan boord. Na de middag rijdt u met een autocar naar de hydraulische scheepsliften van La Louvière (Canal du Centre) en de nieuwe scheepslift van Strépy-Thieu. De boot brengt u daarna terug naar Halle (aankomst rond 17.30 u. U betaalt 550 fr. per deelnemer. Leerlingen lager onderwijs betalen slechts 500 fr. en kleuters betalen 450 fr. Andere daguitstappen brengen u naar Willebroek, Brussel, Temse enz.

Kanaaltochten Brabant - Roggemanskaai 8 - 1501 Halle - ☎ 02-356 29 24 - fax 02-361 51 40

MEDEWERKERS GEZOCHT

• Hebt u interesse voor internationale samenwerking, spreekt u Engels en Frans en bezit u enig organisatietalent? *Rode Kruis-Vlaanderen* zoekt vrijwillige medewerkers om rond internationale samenwerking het grote publiek te informeren en bewust te maken.

Rode Kruis-Vlaanderen - Internationale Acties - Educatie - Vleurgatssesteenweg 98 - 1050 Brussel - ☎ 02-645 44 78 of 645 45 81 - fax 02-645 45 05

• U wilt aan de slag als pedagogisch medewerker West- en/of Centraal-Afrikaanse dans, Noord-Afrikaanse en/of Oriëntaalse dans, Latijns-Amerikaanse dans of Noord-Afrikaanse percussie? U hebt hierrond stages gevolgd? U bent op weekdays overdag beschikbaar. U woont in (omgeving) Antwerpen en kunt aan de slag op wisselende uren, onder wisselende omstandigheden en met wisselende leeftijds- of doelgroepen (vanaf tien jaar). Neem onmiddellijk contact op met *CREAcie vzw - Lukas Roels - Dolfijnstraat 78 - 2018 Antwerpen - ☎ 03-235 24 43 - bij afwezigheid: ☎ 075-73 14 45*

• Houders van een pedagogisch diploma kunnen (na een interne opleiding) aan de slag als deeltijds leerkracht dactylo. De lessen starten tussen 16 u. en 17 u. (1 lesuur = 1 u. 30). U hebt inspraak over de lesdagen en werkt in uw eigen regio.

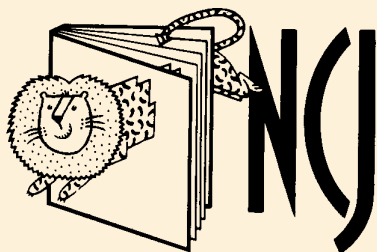
Instituut voor Praktische Opleiding en Communicatie - Van Boeckellaan 71 - 2500 Lier - ☎ 03-480 85 18

• Bent u regent Frans-geschiedenis in Oostende, Brugge of kuststreek? *Anne-Mie Sinnaeve - Albert I Promenade 6 bus 10 - 8400 Oostende - ☎ 059-50 60 75* geeft les in Kortrijk en wil graag muteren.

• Onderwijzers met Freinet-ervaring kunnen zich kandidaat stellen voor de vacature voor een pedagogisch coördinator (half-tijds) bij de *Wase Freinetschool* (Tielrode). Stuur uw motivatie en CV naar *Frans Brusselmans - Gentstraat 68 - 9170 Sint-Gillis-Waas - ☎ 03- 777 26 95*

DE K VAN BOEK

Jong, lezend Vlaanderen wordt van 5 tot 19 maart met de Jeugdboekenweek 1997 flink

in de watten gelegd. Het thema is *Kunst met de k van boek*. De campagne is gericht op alle Vlaamse jongeren van 5 tot 15 jaar.

Meer dan 1000 scholen, bibliotheken, culturele centra, boekhandels enz. werken elk jaar opnieuw mee. Om de Jeugdboekenweek te ondersteunen is er heel wat leespromotiemateriaal beschikbaar, vaak ook geschikt voor klassikaal gebruik. Zo is er bijvoorbeeld *Leesproject* (kortverhalen voor niet-boekenwurmen), waarin zes vrouwelijke illustratoren de handschoenen gooien naar een mannelijk schrijvend collega. De *Keuzelijst* bevat meer dan 150 boekbesprekingen. De *Ideënbrieff* geeft uitgewerkte lesmodellen rond het thema kunst. Ten slotte zijn er ook affiches, een program-

mabrochure (overzicht van alle activiteiten over heel Vlaanderen) en een reeks gadgets. Bel of schrijf voor meer informatie naar onderstaand adres. U krijgt dan meteen de gratis infobrochure thuisbezorgd. Als u snel bestelt, hebt u het materiaal net vóór of net na de kerstvakantie.

Nationaal Centrum voor Jeugdliteratuur - Minderbroedersstraat 22 - 2000 Antwerpen - ☎ 03-234 16 67 - fax 03-226 64 55

KAHAANI

There is no such place like home: reizen is veranderen, terugkeren zo goed als onmogelijk. Dat is het thema van de *muziektheaterproductie Kahaani* (regie *Guy Cassiers*; productie *Het muziek Lod, Foyer Brussel* en *De Munt*). Ontmoetingen met helpers en tegenstanders, met toekomst en verleden, een beetje *The Wizard of Oz* zelfs, maar de acteurs zijn migrantenkinderen uit Brussel, die hun eigen verhaal schrijven en vertellen.

Kahaani gaat op 4 januari in première in CC Dilbeek en reist dan door heel Vlaanderen. De producent gooit 200 gratis tickets voor leerlingen vanaf 12 jaar te grabbel. U kunt deze tickets schriftelijk aanvragen op onderstaand adres. De bedoeling is wel de gratis tickets te spreiden over heel Vlaanderen en over heel de toernee (januari-mei).

Het muziek Lod - Hans Bruyneel - Oudburg 40 - 9000 Gent - ☎ 09-225 00 55 - fax 09-233 00 60

JONGE GOUDEN UIL

Leerlingen derde graad secundair onderwijs en studenten normaalschool kunnen dit schooljaar hun favoriete boeken bekronen met de *Jonge Gouden Uil-prijs*. Het initiatief volgt het (goede) voorbeeld van de Franse jongerenjury die elk jaar haar eigen *Prix Goncourt* uitreikt. De *Jonge Gouden Uil-prijs voor fictie* en de *Jonge Gouden Uil-prijs voor kinder- en jeugdliteratuur* zijn een Vlaams-Nederlands initiatief van de Nederlandse Taalunie, in samenwerking met het Vlaamse departement Cultuur en de departementen Onderwijs van Vlaanderen en Nederland.

Tot 30 november kunt u ons uw kandidatuur bezorgen. Dan maken wij het hele bundel over aan de organiserende departementen. Zij maken de selectie. Tien scholen secundair onderwijs (elk met een leesgroep van minstens 15 leerlingen derde graad) krijgen vijf fictieboeken ter beoordeling (dezelfde boeken als ook door de «grote jury» worden beoordeeld). Vijf normaalscholen (elk met een leesgroep van minstens 15 studenten) lezen op hun beurt vijf geselecteerde kinderen jeugdboeken. De leesgroepen krijgen hun boekenpakket (minimum drie exemplaren van elk geselecteerd werk) begin februari en elk lid van de leesgroep moet op 10 maart alle boeken hebben gelezen. Op 12 maart is er een ontmoetingsnamiddag met de auteurs (voor alle deelnemers). Op 19 maart volgt de algemene jurering (voor twee leerlingen plus één leerkracht per school) à la *Prix Goncourt* (dus in een chique restaurant in Brussel). De officiële prijsuitreiking vindt plaats op 22 maart in een rechtstreekse televisie-uitzending.

Stuur uw kandidatuur naar *KLASSE - Jonge Gouden Uil - Koningsstraat 138 - 1000 Brussel*

DE BLOEMETJES EN DE BIJTJES

Eén zomerse ochtend, middag, avond, nacht en dan een tweede ontwaken: 24 uur op een willekeurige weide. Dauwdruppeltjes als enorme ballonnen, een bij op zoek naar stuifmeel, een spin in haar web, waterspinnen op een plas, een plotse regenbui, vechtende kevers, de geboorte van een wesp... *Claude Nuridsany* en *Marie Perrenou* werkten jaren aan de film *Microcosmos*. Ze lieten voor de film speciale camera's en geluidsapparatuur bouwen. U krijgt bijna geen commentaar te horen; enkel natuurlijke geluiden en af en toe wat muziek. Tachtig minuten lang neemt u deel aan het leven van de insecten, kijkt u door hun ogen, leeft u met hen mee.

Microcosmos wordt in België uitgebracht door *Cinéarten* komt op 20 november in de bioscoop. Cinéart heeft een speciaal pedagogisch dossier uitgewerkt en organiseert ook schoolvoorstellingen. Waarschijnlijk komt er ook een (ingekorte?) versie op VHS-casette.

Cinéart - Haachtsesteenweg 270 - 1030 Brussel - ☎ 02-245 87 00 - fax 02-216 25 75

• KLINKKLAAR

Elke woensdag van 15.30 u. tot 16 u. (TV2) zijn er programma's voor het basisonderwijs. Een herhaling volgt de dinsdag erna tussen 11 u. en 11.30 u. (TV1). Op het programma dit najaar o.a. twee programma's rond 50 jaar *Unicef* (ook voor secundair onderwijs; uitzendingen op 6 en 13/11 in het tijdsblok van het secundair onderwijs); de start van een tiendelige reeks natuurkennis & technologie *Wie zoekt die vindt* (derde graad; vanaf 4 december) en een vierdelige reeks muzische vorming *In de schijnwerper* (derde graad; vanaf 4 december). Bijzondere aandacht willen we graag vragen voor de nieuwe driedelige gedramatiseerde reeks *De Middeleeuwen* (vanaf 13 november). Via het verhaal van enkele jonge mensen krijgen leerlingen van 10 tot 12 jaar (derde graad) een beeld van het leven in de late middeleeuwen in de Lage Landen. De drie afleveringen spelen zich achtereenvolgens af op het platteland, op het kasteel en in de stad.

• ALFA EN OMEGA

Elke woensdag van 15 u. tot 15.30 u. (TV2) zijn er programma's voor het secundair onderwijs. Een herhaling volgt de dinsdag erna tussen 10.30 u. en 11 u. (TV1). Op het programma dit najaar o.a. twee programma's rond 50 jaar *Unicef* (eerste graad; zie boven) en vijf programma's biologie *Leven rondom ons* (tweede graad; vanaf 20 november).

Affiches met informatie over alle programma's zijn op uw school beschikbaar of verkrijgbaar op onderstaand adres. Bij de meeste programma's kunt u didactisch materiaal bestellen (*BRTN - Educatieve Uitgaven - Kamer 3N7*

- 1043 Brussel - fax 02-734 72 46).

BRTN - departement Vorming - School-TV - A. Reyerslaan 52 - kamer 3N13 - 1043 Brussel - ☎ 02-741 32 01

VERENIGD ENGELS

Meer dan driehonderd leerkrachten Engels zijn lid van de VVLE. Veel te weinig, zegt de *Vlaamse Vereniging Leerkrachten Engels* zelf, want er zijn nog enkele duizenden collega's die nog niet zijn aangesloten. De jubilerende VVLE (dit jaar 25 jaar geworden) heeft alleszins heel wat op haar programma: internationale contacten via vertegenwoordiging in koepels en via de jaarlijkse zomerreis naar Engeland; belangenbehartiging; een driemaandelijks (en gratis voor de leden) vakblad *Newsletter* (nieuws, praktische informatie, recensies enz.); de jaarlijkse tournee van de Britse groep *Word & Action* (34 Vlaamse scholen vorig trimester) enz. En héél binnenkort zult u de VVLE ook op internet tegenkomen. Join the club.

VVLE - Zwijgerstraat 37 - 2000 Antwerpen - ☎ 03-237 65 59 of 03-238 90 0 - fax 03-248 47 99

BELGIË

De nieuwe structuren van België, een «federale Staat, samengesteld uit de gemeenschappen en de gewesten», spelen u parten? De *Federale Voorlichtingsdienst* heeft een didactisch pakket samengesteld dat de laatste staatsvorming in beeld brengt. Er is een video (39 min.; 900 fr.) en een diamontage (40 dia's; 2000 fr.), verklarende brochure en verzendingskosten telkens inbegrepen.

U stort het juiste bedrag op rekeningnr. 000-0014702-55 (met vermelding video of dia + de gewenste taal) van Informatie van de federale overheid - Postbus 3000 - 1040 Brussel 4.

HET POLITIEKE SPEL S

Met het politieke gezelschapsspel *Majority* kunnen uw leerlingen op een ludieke manier kennis maken met de spelregels van de parlementaire democratie. Elke speler vertegenwoordigt een politieke partij, die via een meerderheid van stemmen haar partijprogramma tracht te verwezenlijken. Alles komt daarbij aan bod: verkiezingen, schandalen, betogingen, referenda en zelfs een revolutie. Er is geen voorkennis vereist. Leerkrachten kunnen het spel kopen voor een gunsttarief bij *Dimitry Masyn (uitvinder en beheerder van het spel) - St. Katelijneplein 48 - 1000 Brussel - ☎ 02-512 90 46*

KLASSE-SERVICE a

• Docenten LO in kleuternormalscholen van alle netten kunnen terecht bij *Docenten Overleg Lichamelijke Opvoeding Katholieke Kleuternormalscholen* voor belangenbehartiging, nascholing, informatie enz.

DOLOKK - Christine De Medts - Broeke 184A - 9600 Ronse - ☎ 055-21 79 57

• *Christl Laurez* maakt een thesis over schoolverzekeringen (algemeen overzicht). Bij gebrek aan wetenschappelijke literatuur, zou ze graag van zoveel mogelijk scholen vernemen hoe zij verzekerd zijn (brand, burgerlijke aansprakelijkheid, rechtsbijstand e.a.). Ook (leesbare versies van) polissen zijn welkom. Discretie gewaarborgd.

Chris Laurez - Molenhoek 33 - 9660 Brakel - ☎ 055-42 44 74 - fax 055-42 81 16

• *Els D'heer - Meerskant 88 - 9240 Zele - ☎ 052-45 34 40* zoekt informatie om een (namid) dag op te zetten rond weerbaarheid, relatievorming en seksualiteit in het tweede jaar secundair onderwijs, alle niveaus.

• *Stichting Ryckvelde - Ryckvelde 10 - 8340 Damme - ☎ 050-35 27 20 - fax 050-37 11 01* is dringend op zoek naar leerkrachten geschiedenis die van 21 tot 24 november een internationale conferentie in Helsinki (Finland) willen bijwonen. Doel: contact met collega's en komen tot gezamenlijk aanmaken van didactisch materiaal.

• *Alfa Club vzw - Sarah Meersman - Collegelaan 57 bus 8 - 2140 Antwerpen - ☎ 03-236 96 00 (liefst na 19 u.)* zoekt Nederlandstalige jongeren (8 tot 14 jaar en + 16 jaar) voor uitwisselingen met Franstalige landgenoten.

• Onderwijzers met moeilijkheden op school (met leerlingen, collega's, directie, inspectie, overheid) kunnen zich melden bij *Postbus 50 - 8800 Roeselare*. De bedoeling is te starten met een *West-Vlaamse Contactgroep voor de Basisschool*, een zelfhulpgroep.

• *Dominique Dirckx - Salvatorstraat 35 - 3500 Hasselt - ☎ 011-28 41 65* zoekt een tiental geïnteresseerde leerkrachten uit de regio om samen een Gordon-training effectief onderwijzen op touw te zetten. Een reeks van 10 halve dagen kost 6900 fr.

INTERNET b

Leerlingen vijfde en zesde klas kunnen voortaan via Internet corresponderen met leeftijdgenoten uit Oostende. De initiatiefnemers van de Stedelijke Basisschool willen vooral «praten» over milieuproblemen en over verdraagzaamheid onder de mensen. Uw leerlingen kunnen meepraten in het Nederlands, het

Frans en het Esperanto. Wie met vijfdeklassers wil praten, emailt naar glabbeke5@ontonet.be; zesdeklassers vindt u op glabbeke6@ontonet.be. Leerkrachten kunnen praten op van.glabbeke@ontonet.be en vinden meer informatie over de school op <http://ontonet.be/glabbeke/school/htm>.

Stedelijke Basisschool Ernest Van Glabbeke - Monique Roets-Hoorelbeke - A. Vermeylenstraat 71 - 8400 Oostende - ☎ 059-70 42 40 - fax 059-70 49 38

DIABETES a

Diabetes op school is een video voor leerkrachten. De video legt kort uit wat diabetes eigenlijk is en toont dat (met enkele kleine aanpassingen) een leerling met diabetes normaal les kan volgen, sporten, wandelen, meegaan op bosklassen en schoolreizen enz. De video is geschikt voor klassikaal gebruik. Hij duurt 22 min. en kost 500 fr., verzendingskosten niet inbegrepen. Een bijhorende brochure krijgt u er wel gratis bij.

De *Audiovisuele dienst* van de KUL heeft nog andere video's op zijn actief. Zo o.a. de productie *Ik ben niet gehandicapt* (22 min.; 950 fr.) over andersvalide mensen en de rol die sport in hun leven speelt en de serie *Aan genen zijde - overerving bij de mens*. Deze elfdelige serie is o.a. bedoeld voor paramedisch en medisch onderwijs. Het introducerende deel *Aan genen zijde* (32 min.; 850 fr.) geeft een algemene inleiding tot de verschillende erfelijke aandoeningen en is bedoeld voor de derde graad secundair onderwijs.

Audiovisuele dienst KUL - Groenveldlaan 3 bus 3 - 3001 Heverlee - ☎ 016-32 92 50 - fax 016-32 92 98

SOMS MOET JE NEE ZEGGEN b

Het is niet gemakkelijk, maar ook jonge kinderen moeten soms durven NEE zeggen, zelfs tegen volwassenen. Dat is het onderwerp van *Kaatje Cactusbloem en haar egel*, een dun, maar zeer to-the-point boekje (48 blz., hardcover, vierkleurendruk). Kaatje beleeft een aantal avonturen die haar steeds in een situatie brengen waar een volwassene iets vraagt wat kinderen niet leuk vinden (bv. in een zwembad vraagt een man haar mee in zijn kleedhokje). Auteur *Marie-France Botte* en illustrator *Pascal Lemaitre* zeggen dat jonge kinderen zich in zo'n geval drie vragen moeten stellen. *Heb ik zin om op deze vraag in te gaan? Weten mijn ouders of mijn leraar waar ik ben als ik op die vraag inga? Als ik zou hulp nodig hebben, is er dan iemand in de buurt die mij kan helpen?* Als het antwoord op één van deze drie vragen «nee» is, zou het kind de reflex moeten hebben om zelf ook NEE te zeggen. Als het kind twijfelt, zou het aan een andere volwassene raad moeten vragen. *Kaatje Cactusbloem* maakt dit duidelijk met heel weinig tekst en mooie illustraties.

Het boekje is sinds half oktober in de handel verkrijgbaar en kost 195 fr. Alle Vlaamse basisscholen hebben via het departement Onderwijs drie gratis exemplaren gekregen. Bovendien kunnen lezers van *KLASSE* bijkomende exemplaren bestellen tegen het gunsttarief van 150 fr., rechtstreeks bij uitgever *Standaard Uitgeverij - Belgiëlei 147a - 2018 Antwerpen - ☎ 03-239 59 00 - fax 03-230 85 50*.

NAAR AMERIKA S

Leraars secundair onderwijs kunnen een beurs krijgen om deel te nemen aan een studie- en reisprogramma over en in de Verenigde Staten. De *Summer 1997 Seminars* van *The Fulbright Program* omvatten vier weken intensieve studie op een Amerikaanse campus, gevolgd door een veertiendaagse studiereis door de States. U bent Belg en vastbenoemd en u hebt drie jaar ervaring. Het seminarie is gratis; partner en familie mogen echter niet mee.

Leraars Frans, Duits en Nederlands kunnen een heel academiejaar (1997-'98) aan de slag als *Foreign Language Teaching Assistant* (ervaring niet vereist). U krijgt een lesopdracht aan een Amerikaanse universiteit, logies (room and board) en u kunt er cursussen volgen.

Voor beide programma's moet u zich kandidaat stellen vóór 15 januari. Voor alle inlichtingen en inschrijvingsformulieren kunt u terecht bij *Commission for Educational Exchange between the United States of America, Belgium and Luxembourg - The Fulbright Program - Koninklijke Bibliotheek Albert I - 6de verdieping - Keizerslaan 4 - 1000 Brussel - ☎ 02-519 57 70 - fax 02-519 57 73*

LEERLINGEN GIDSEN LEERLINGEN **S**

Uw leerlingen gidsen hun klasgenoten door een museum. Dat is een nieuw project van het Gentse *Museum voor Schone Kunsten* voor de derde graad ASO/TSO. U trekt een woensdagnamiddag met een viertal vrijwilligers naar het museum om een geleid bezoek met uw klas voor te bereiden. De leerlingen bespreken een aantal kunstwerken met een educatief medewerker. Dit is de basis van de rondleiding, die zij via zelfstudie of via de educatieve dienst nog meer kunnen uitdiepen en inhoud geven. Een tijdje later komt u met uw hele klas naar het museum, de leerlingen gidsen hun vrienden en maken zo de discussie los (en u stuurt bij waar nodig). Dit project is gratis voor alle scholen uit het Gentse. Niet-Gentse scholen betalen 20 fr. per leerling.

U bent ook welkom in het museum voor gewone geleide bezoeken aan de vaste collectie. Een geleid bezoek mét atelier (van derde kleuterklas tot pedagogisch hoger onderwijs) duurt twee uren en kost 120 fr. per leerling (min. 2000 fr. per klas; max. 25 leerlingen). Een geleid bezoek zonder atelier duurt één à twee uren (afhankelijk van de leeftijd en een kleine opdracht in de zalen) en kost 1500 fr. (max. 25 leerlingen per gids).

Ten slotte organiseert het museum elk schooljaar een speciale cursus voor leerkrachten. De cursus maakt u vertrouwd met het museum, de collecties en de dagelijkse werking én stelt u in staat om een bezoek met uw klas voor te bereiden. Misschien is de cursus zelfs aanleiding om u dieper in de collecties te verdiepen zodat u uiteindelijk uw klas(sen) zelf kunt gidsen. Dit schooljaar zal de cursus plaatsvinden op zaterdagvoormiddagen 16, 23 en 30 november en 7 en 14 december. De prijs bedraagt 2500 fr.

Museum voor Schone Kunsten - Educatieve Dienst - Citadelpark - 9000 Gent - ☎ 09-222 17 03 (enkel ma, di en woe) - fax 09-221 60 15

MENDELJEV **S**

Doe uw leerlingen de *Tabel van Mendeljev* cadeau! Een handig, uitklapbaar drieluik presenteert alle elementen met hun gekende toepassingen in het dagelijks leven. Stuur een briefje (op het briefpapier van de school) naar onderstaand adres en u krijgt per kerende post het gevraagde aantal exemplaren gratis toegestuurd.

Scheikundige Industrie Regio Vlaanderen (SIREV) - Gewestelijke afdeling van de Federatie der Chemische Nijverheid van België - Maria-Louizasquare 49 - 1000 Brussel - ☎ 02-238 97 11

LIEFDE EN DOOD **S**

Leerlingen secundair onderwijs (alle niveaus en alle netten) kunnen met tekeningen, gouaches, montages, foto's, gedichten, opstellen, verhalen, ruimtelijk werk enz. deelnemen aan een groot kunstproject rond *Liefde en Dood in de Kunst*. De Sint-Pietersabdij in Gent zal in maart het kader zijn van een reeks tentoonstellingen, lezingen, performances, publicaties en workshops. De *Cultuurcel* van het departement Onderwijs (Canon, DynaMo2) steunt dit initiatief. Meer informatie en een inschrijvingsformulier vindt u in de gratis infokrant.

Willy Van Driel - Koninklijke Academie voor Schone Kunsten - Hogeschool Gent - J. Kluykensstraat 6 - 9000 Gent - ☎ 09-223 81 02 - fax 09-223 52 31

UITPLUISHUIS **b**

Het *Uitpluishuis* geeft uw leerlingen een inleiding over de vormelijke aspecten van een monument: verhoudingen, vormen, materialen en kleuren. Alle materiaal zit in een handige uitleenkoffer. In de koffer vindt u een werkmop (handleiding voor de leerkracht), didactisch spelmateriaal (de spelregels vindt u in de werkmop), een video (over het thema kleur; eigenlijk enkel geschikt als achtergrondmateriaal voor de leerkracht) en een gastenboek (voor verhalen, opmerkingen, suggesties enz. van leerkracht én leerlingen). Dit project vraagt een viertal lessen. De opdrachten en spelletjes rond de verschillende thema's zijn beschikbaar voor de leeftijdsgroepen 7-8 jaar, 9-10 jaar en 11-12 jaar.

U kunt de koffer enkel bestellen bij *Stichting Vlaams Erfgoed*. U betaalt 500 fr. per week (woensdag tot woensdag) + 5000 fr. waarborg. In elke provincie is één afhaalpunt. Op die afhaalpunten (Kasteel de Renesse Oostmalle, Museum Kempenland-Huis Aerts Lommel, Stadhuis Damme, Dienst Cultuur Oudenaarde en Herisemmolen Alsemberg) is een speciale rondleiding uitgewerkt die aansluit op de werking met het *Uitpluishuis*.

Stichting Vlaams Erfgoed - Bergstraat 72 - 1000 Brussel - ☎ 02-512 22 72

DE LERAAR **S**

Een idealistische leraar, ontredderd door de heersende onverschilligheid, demotivatie en cynisme evolueert van opvoeder tot massamoordenaar. *Roger Van Kerpel (Nieuw Ensemble RaamTeater)* speelt deze solovoorstelling (geschreven door *Jean Pière Dopagne*, zelf ex-leraar) van 5 maart tot 26 april in 't *klein Raamteater* in Antwerpen. Tot dan is het stuk beschikbaar voor schoolvoorstellingen. De uitkoopsom bedraagt 40.000 fr. per voorstelling of 30.000 fr. per voorstelling (meer dan één voorstelling per dag).

Nieuw Ensemble RaamTeater - Lange Gasthuisstraat 26 - 2000 Antwerpen - ☎ 03-231 34 44 - fax 03-231 35 09

DE REACTIES **a**

- Héél veel hartverwarmende, solidaire reacties (en acties) na het artikel over Tin Tua in Burkina Faso. Wie nog geld wil storten, kan dat op rekening nr. 000-0183354-24 van Mensenbroeders met vermelding *KLASSE - TIN TUA - MUNDIALE VORMING*.

- Vierduizend lezers woonden gratis de première bij van de nieuwe IMAX-film *Survival Island*. Zin om met uw leerlingen te gaan? Bel *Kinopolis* - ☎ 02-474 26 11.

- Heel het aanbod van de V-dagen voor leerkrachten was op enkele dagen volgeboekt: zo'n vijfduizend lezers worden verwacht in Ieper, Diksmuide, Bredonk en Mechelen.

- 5000 leerkrachten bezochten het Europeparlement, woonden in groten getale debatten bij en zochten hun weg tussen de vele Europa-stands. Een gezellige Europese drukte in het *glazen gebouw*.

- 350 leerkrachten trokken met partner of collega naar de Musea voor Schone Kunsten in Brussel. Ze kregen er een geleid bezoek aan de tentoonstelling rond Magritte en maakten kennis met het educatieve aanbod. Wie uit de boot viel, kreeg toch nog een verrassing.

GENEESMIDDELEN **b**

De actie *Op ontdekkingsreis* wil leerlingen van de derde graad bewust maken van het bestaan van geneesmiddelen en de rol die ze kunnen spelen. *De wondere wereld van het geneesmiddel* is een leerkrachtenbundel en *Op ontdekkingsreis* is het bijhorende leerlingenblad. Beide documenten kunt u gratis aanvragen.

Aan de actie is een wedstrijd verbonden. Met behulp van de documenten kunt u met uw klas een project organiseren rond goed gebruik van geneesmiddelen. Uw klas maakt een affiche (formaat A3 of A2) met tekeningen, collage's of schilderijen van de leerlingen en u stuurt ze vóór 28 februari naar onderstaand adres. Drie Vlaamse en drie Waalse klassen vallen in de prijzen. De twee Eerste Prijs-winnaars mogen met de hele klas een dag naar Redu (Euro Space Center); de leerkrachten en leerlingen die de Tweede Prijs winnen krijgen een boek over gezondheid en de winnaars van de Derde Prijs krijgen elk een t-shirt.

Research & leven - Algemene Vereniging van de Geneesmiddelen-industrie vzw - Maria-Louizasquare 49 - 1000 Brussel - ☎ 02-238 99 76 - fax 02-231 11 64

ZEKER LEZEN

ALGEMEEN

POËZIEPOSTERS

Wereldpoëzie op posters en postkaarten, vorm gegeven door beeldende kunstenaars: er is een serie A voor 8- tot 14-jarigen en een serie B voor jongeren van 15 en ouder. Bij elke serie worden gratis lesbrieven geleverd met nuttige tips om met poëzie

in de klas aan de slag te gaan. Vraag de gratis catalogus aan. *Lotte Vandeweerd - Anjelierstraat 77 - 9000 Gent - ☎ 09-227 53 25*

BUITENGEWOON

In zijn jeugdroman *Buitengewoon* doorbreekt ex-leraar *Patrick Cornillie* een aantal taboes rond het buitengewoon onderwijs. De problematiek van de integratie van kinderen in dit onderwijs staat centraal. Voor kinderen van tien tot veertien jaar. *Buitengewoon, 495 fr. - Uitg. Dilbeekse Cahiers - verkrijgbaar in de handel*

KUNST

De nieuwe Kinder Kunsten Kalender is er. 550 initiatieven in 80 culturele centra, samen goed voor 3000 activiteiten. De kalender geeft u een overzicht per dag en per gezelschap: wie, wat, waar, wanneer, welke kunstvorm. Prijs: 450 fr. *FEVECC - Sainteettesquare 19 - 1210 Brussel - ☎ 02-201 17 07 - fax 02-201 07 19*

BASISONDERWIJS

PRATEN MET KINDEREN

Een kind is lastig, ligt dwars, zeurt, heeft een grote mond of houdt zich niet aan regels en afspraken. Hoe er doeltreffend mee omgaan? Een stappenplan van 385 fr. voor betere communicatie. Voor ouders, voor leerkrachten.

Uitg. Garant - Tiensesteenweg 83 - 3010 Kessel-Lo - ☎ 016-25 31 31 - fax 016-25 13 14

CALCULATOR 1

Hoofdrekenen met gehele getallen. Het kan nu ook op pc. Leerlingen werken op verschillende niveaus, al of niet met hulp. U kunt de resultaten in vorm gieten, afdrukken en opvolgen. Differentiëren naar wens. Calculator 1 zal leerlingen ook aanspreken omwille van zijn spectaculaire vormgeving. Eerst proberen? Voor slechts 50 fr. kunt u een demo-versie krijgen *Calculator 1, vanaf 995 fr. - Reneldis software - J. Hinijsstraat 39 - 3060 Bertem - ☎ 016-48 03 31 - fax 016-49 05 16*

WISKUNDE-CATALOGUS

Wiskunde *doen en zelf laten ontdekken* voor kleuters en lagere-schoolkinderen. Constructiemateriaal dat creativiteit en inzicht bevordert, educatieve producten rond getallen, meten en meetkunde. Alles voor individueel en klassikaal gebruik. Bestel de catalogus.

B & J Educatief - Schotensesteenweg 49 - 2100 Deurne - ☎ 03-326 56 53 - fax 03-326 56 54

WAT DOET DE KIP? DE BABY?

Het antwoord staat in deze, «met krijt» getekende aanwijsprentenboekjes voor de jongste kleuters. Met *Wat*-boek en *Doe*-boek van beer werkt u met woorden en

a

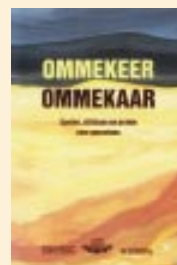
pictogrammen volgens een kleuteralfabet. Ontluikend lezen en aanverwante nevenactiviteiten voor de oudste kleuters. Prijs: 230 fr. het stuk.

Uitg. De Eenhoorn - Vlasstraat 17 - 8710 Wielsbeke - ☎ 056-60 54 60 - fax 056-61 05 83

OMMEKEER OMMEKAAR

Leren omgaan met geheimen, problemen. Taboes doorbreken, zoals kindermishandeling. Gevoelens bespreekbaar maken in de klas of groep. In *Ommakeer ommekaar* vindt u talrijke werkvormen en methodieken voor kinderen vanaf 9 jaar, inclusief teksten en een boekenlijst. Prijs: 395 fr.

Bakermat - Kon. Astridlaan 160 - 2800 Mechelen - ☎ 015-42 05 08 - fax 015-42 06 71

SECUNDAIR EN HOGER ONDERWIJS

VAKTIJDSCHRIFTEN (13)

Lesbrieven en documentatiebladen over onderwerpen waar achtergrondinformatie bij hoort, kunt u viermaal per jaar in uw bus krijgen van de *Vereniging Vlaamse Leerkrachten*. De lesbrieven kunnen serieuze proporties aannemen en zijn meestal geïllustreerd. Voorbeeldtitels: Art Nouveau, gevangeniswezen in ons land, reclame en macht, wandelgids Tongeren (e.a.), surrealisme, film (initiatie) enz. U kunt er verscheidene school- of academische jaren en vakoverschrijdend mee werken. 450 fr. en u bent meteen ook lid van de vereniging.

VVL-publicaties - Zwijgerstraat 37 - 2000 Antwerpen - ☎ 03-238 90 20 - fax 03-248 47 99

PAS DE DEUX

• multiculturele oefenpaspjes. Allochtone en autochtone jongeren ontmoeten elkaar op een kamp, een weekend. Ze vinden elkaar in discussie, rockmuziek, sport, theater. Een reeks professioneel gemaakte videoprojecten, met handleiding. Voldoende stof en inspiratie voor leraars en jongerenbegeleiders. Video en brochure kosten samen 500 fr. Een initiatief van de Jeugdraad van de Vlaamse Gemeenschap.

JINT - Waterkrachtstraat 36 - 1040 Brussel - ☎ 02-230 95 70 - fax 02-230 18 75

VAKTIJDSCHRIFTEN (14)

Nederlands van Nu wil de kennis en het gebruik van het Algemeen Nederlands in Vlaanderen bevorderen. In dit tijdschrift vindt u artikels over taal, taalpolitiek, taalnormen, etymologie, woordgebruik, spelling, spraakkunst enz. Ook uw taalvragen worden er beantwoord. Bovendien vindt u er recensies van recente (taal)publicaties. Voor 650 fr. (studenten: 300 fr.) bent u meteen lid van de *Vereniging Algemeen Nederlands*.

Kardinaal Mercierplein 1 bus 10 - 2800 Mechelen - ☎ 015-40 18 76 - fax 015-40 18 79

PIL EN CONDOOM

De 51 meest gestelde vragen over de pil en alle informatie over het condoom staan centraal in de praktische gidsen *Het condoom* en *Klein ABC* voor het juiste gebruik van de pil. Informatie gericht op jongeren. Andere gidsen in deze reeks behandelen seksueel overdraagbare aandoeningen en sterilisatie bij man en vrouw. *Per gids 75 fr. + 36 fr. verzendingskosten - CSGO - Meersstraat 138 B - 9000 Gent - ☎ 09-221 07 22 - fax 09-220-84-06*

b

ERVARINGSGERICHT ONDERWIJS b

Hoe goed voelen kinderen zich op school? Hoe betrokken zijn ze bij de klaspraktijk?

Voelen ze zich verbonden met de school? Drie kernbegrippen binnen het ervaringsgericht onderwijs, dat zijn twintigjarig bestaan viert. Vraag de catalogus aan waarmee ook u het ervaringsgerichte pad op kunt.

Centrum voor Ervaringsgericht Onderwijs - Vesaliusstraat 2 - 3000 Leuven - ☎ 016-32 57 90 - fax 016-32 57 91

BIN-NORMEN a

Schrijft u uw correspondentie al volgens de normen van het *Belgisch Instituut voor Normalisatie*? Tijd om de brochure *BIN-normen* aan te schaffen. Conventies, normen en afspraken rond briefschikking, adressering, spatiëring, voorstelling van tijd, symbolen, getallen, afkorting, telefoon- en faxnummers enz. Het einde van oeverloze discussies op school en in de les voor 100 fr.

Licap - Guimardstraat 1 - 1040 Brussel - ☎ 02-509 96 72 - fax 02-509 97 04

ZEKER ZIEN

GOEIE NACHT!

Een video met nachtopnames in Brussel (centrum tot Zoniënwoud); een reeks panelen met een nachtelijk landschap, met de nadruk op de geluiden van dier en mens; didactische constructies; een dia-sprookje; stripverhalen; technische snuffjes... en een levend diertje. *Goeie nacht!* is een rondreizende, geanimeerde én gratis tentoonstelling over het Brusselse nacht-leven (vleermuizen, kerkuilen, krekels, katten enz.).

Een bezoek duurt ongeveer een uur en is volledig gratis. Wél reserveren! *Goeie nacht!* staat van 6 tot 22 november in Trefcentrum De Kroon in Sint-Agatha-Berchem (klassikale bezoeken voor leerlingen vanaf de derde

kleuterklas op weekdagen; individueel bezoek op zondag 17/11 om 15.30 u.). Van 8 januari tot 7 februari kunt u naar Trefcentrum De Rinck in Anderlecht (individuele bezoeken op zondagen 19/1 en 2/2, telkens om 15.30 u.).
Brussels Natuur Educatie Centrum - ☎ 02-627 43 95

DESCARTES EN ZIJN TIJD: TOT 12/11

Het vijfde jaar ASO toont het resultaat van een project rond filosoof en wiskundige Descartes en zijn tijd (begin 17de eeuw).

De toegang is gratis. De tentoonstelling staat opgesteld in de Biekorf-bibliotheek - Kuipersstraat 3 - 8000 Brugge.

Onze-Lieve-Vrouwecollege - Collegestraat 24 - 8310 Assebroek - ☎ 050-35 26 10 - fax 050-35 92 86

O, KOM ER EENS KIJKEN: 6/11 TOT 6/12

Onderwerp van deze tentoonstelling is het fenomeen Sinterklaas in Vlaanderen. Uw leerlingen maken er kennis met de originele Sint, de heilige Nicolaas, bisschop van Myra. Vervolgens is er de devotie voor de sint in de middeleeuwen (schilderijen tot koekplanken) en ziet u hoe de sint evolueert tot kindervriend en geschenkenbrenger (geïllustreerd met o.a. eigentijdse advertenties, brieven, gedichten en foto's).

De toegang is gratis. Er is ook een vertelhoek en een tekenatelier.

KADOC - Vlamingenstraat 39 - 3000 Leuven - ☎ 016-32 35 00 - fax 016-32 35 01

ACHT BLAADJES: TOT 22/12

Leerlingen van 8 tot 12 jaar kunnen op een speelse manier kennismaken met de tentoonstelling *Artificial Flowers* in Hasselt. In een afgesloten ruimte krijgen uw leerlingen een korte introductie én een reeks

opdrachten (foto's met associatie-opdrachten, kaartjes met vragen naar de filosofische inhoud van een kunstwerk, materialen herkennen enz.). Met deze opdrachten wandelen de leerlingen door de tentoonstelling. Via deze opdrachten krijgen de leerlingen een inleiding in het beeldenalfabet en evolueren ze van louter observatie naar persoonlijke interpretatie. Na de evaluatie krijgen ze een uitnodiging mee om zelf een tekening te maken.

Het project *Acht blaadjes rond een tentoonstelling* kost 50 fr. per leerling (max. 20 leerlingen per groep).

Provinciaal Centrum voor Beeldende Kunsten - Begijnhof - Zuivelmarkt 33 - 3500 Hasselt - ☎ 011-21 02 66 toestel 300

CHINA-VLAANDEREN, VERLEDEN EN HEDEN: TOT 14/12

Het geheel schetst een beeld van zeventien duizend jaar Chinese uitvindingen en ontdekkingen. Binnen elk thema (landbouw en irrigatie, architectuur, gieten van brons, keramiek, buskruit, mechanica, geneeskunde, snijden van zegels, steendruk, weven, schrijven en schilderen) tonen westerse (en Vlaamse) technieken hoe deze uitvindingen bij ons werden geïntroduceerd of herontdekt.

De toegang is gratis. Geleide bezoeken zijn mogelijk en er is een pedagogisch dossier om uw bezoek voor te bereiden.

Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap - Boudewijngebouw - Boudewijnlaan 30 - 1000 Brussel - ☎ 02-507 57 90

OPENLUCHTMUSEUM MIDDELHEIM

Een overzicht van de beeldhouwkunst van Rodin tot heden vindt u in het Antwerpse *Openluchtmuseum Middelheim*. De Educatieve Dienst heeft een speciaal pakket uitgewerkt voor leerlingen secundair onderwijs.

Zo'n geleid bezoek kost 2000 fr. Om uw bezoek voor te bereiden (of om uw bezoek ter plaatse te stofferen) zijn er drie thematische handleidingen (elk 150 fr., telkens twee kopieerbare vouwbladen voor uw leerlingen inbegrepen). U kunt de vouwbladen ook apart kopen (20 fr. per stuk). De hele bundel (drie handleidingen + zes vouwbladen) kost 450 fr. (+ 100 fr. verzendingskosten).

Middelheimmuseum - Educatieve Dienst - Middelheimlaan 61 - 2020 Antwerpen - ☎ 03-828 13 50 - fax 03-825 28 35

HET VOLK TEN VOETEN UIT: 24/11 TOT 16/2

Een honderdtal werken van veertig kunstenaars geven een overzicht van het naturalisme in Europa (1875-1915). Schilderijen, beelden, grafiek enz. zijn thematisch geordend: kinderen, werk op het land, stad, industrie enz.

De toegangsprijs bedraagt 200 fr., tekstboekje en audiogids inbegrepen. Groepen (vanaf 15 personen), 60+ en studenten betalen 150 fr. Jongeren tot 17 jaar betalen 100 fr. en kinderen tot 12 jaar hebben gratis toegang. Een rondleiding kost 2500 fr. (volwassenen) of 1000 fr. (schoolgroepen). Een handig educatief vouwblad kost 75 fr.

Koninklijk Museum voor Schone Kunsten - Educatie & Communicatie - Plaatsnijdersstraat 2 - 2000 Antwerpen - ☎ 03-238 78 09 - fax 03-248 08 10

Op maandag 25 november (13.30 u.) en woensdag 27 november (15.30 u.) kunnen telkens 150 leerkrachten (secundair en hoger onderwijs) gratis kennis maken met deze tentoonstelling. Op het programma: een rondleiding en een uiteenzetting over de educatieve mogelijkheden. U krijgt ook een informatiepakket om een bezoek met uw leerlingen voor te bereiden.

Daarnaast is er een wedstrijd voor leerlingen secundair onderwijs. Zij maken een tekst (objectief of subjectief; proza of poëzie; max. 500 woorden) over één kunstwerk in de tentoonstelling. Insturen moet vóór 1 april. Te winnen: een reisje voor de hele klas en een rondleiding met receptie in het Koninklijk Museum.

GRATIS NAAR NATURALISME

Ja, ik ontvang graag een uitnodiging voor een gratis rondleiding in de tentoonstelling *Het Volk ten Voeten uit*.

Ik kies voor:

- maandag 25 november om 13.30 u.
 woensdag 27 november om 15.30 u.

NAAM: .....

ADRES: .....

TEL.: .....

SCHOOL: .....

FUNCTIE/VAK: .....

Onmiddellijk terugsturen naar Koninklijk Museum voor Schone Kunsten - Educatie & Communicatie - KLASSE - Plaatsnijdersstraat 2 - 2000 Antwerpen

ZEKER DOEN

CURSUSSEN EN STUDIEDAGEN

ALGEMEEN

- Meer greep op conflictsituaties: 7, 13, 27/11 en 4/12 in Antwerpen en in Brussel. *Stichting-Lodewijk de Raet - Liedtsstraat 27-29 - 1030 Brussel - ☎ 02-240 95 00 - fax 02-242 26 10*
- Kind met kanker: 16/11 in Leuven. *Wegwijs vzw - oudervereniging van kinderen met kanker - Myriam Van Oostervijck - Lelelaan 1 - 2500 Lier - ☎ en fax 03-480 32 58*

BASISONDERWIJS

- Een kind in rouw (13 en 19/11); Werken rond gevoelens bij jonge kinderen (27/11); Opvoeden zonder zelfafbraak (27/11, 4 en 11/12); Muziek en beweging (26/11; voor kleuterleiders). *Karel de Grote-Hogeschool - Centrum voor Permanente Vorming - Turnhoutsebaan 400 - 2110 Wijnegem - ☎ 03-353 94 69 - fax 03-353 27 35*
- Weerbare kinderen, veilige kinderen: preventie van seksueel misbruik van kinderen: 4 sessies vanaf 27/11 in Gent. *Refleks Weerbaarheidscentrum - Breughelstraat 31-33 - 2018 Antwerpen - ☎ 03-239 29 83 - fax 03-281 66 31*

- Geweldloze opvoeding in de lagere school: 30/11 in Gent. *De Vuurbloem vzw - Gen. Lemmanlaan 126 - 8310 Brugge - ☎ 050-37 36 99 of 050-37 10 17*

(ook 's avonds)

- Voor kleuterleiders: Handelend denken met als doel taalverwerving (incl.: ☎ 02-477 16 23); Bewegingspedagogiek Veronica Sherborne (☎ 02-479 04 76).

Voor lager onderwijs: Computer Aided Language Learning (☎ 02-477 16 23); Nascholing leerkrachten methodeonderwijs (in Lier of Gentbrugge; ☎ 03-488 04 60); Training sociale vaardigheden (☎ 09-231 38 28).

ARGO - Koepelcentrum voor nascholing - J. Van Belle - J. De Lalaingstraat 28 - 1040 Brussel - ☎ 02-234 58 26 - fax 02-234 59 25

SECUNDAIR EN HOGER ONDERWIJS

- Vakoverschrijdend: Communicatie tussen directies, leerkrachten en leerlingen (inleiding op 12/11; training directies vanaf 26/11; training leerkrachten vanaf 14/1); Remediëring met PC (21/11).
- Natuurwetenschappen en wiskunde: Kernfusie: een zon op aarde? (11/11); Evolutie (13/11); Wiskundige tekstverwerking met Word (13/11); Microprocessorgestuurde titratoren (13/11).
- Talen: Wie geht man mit Lese- und Rechtschreibproblemen um? (20/11). *Centrum voor Beroepsvervolmaking Leerkrachten - UIA - Universiteitsplein 1 - 2610 Wilrijk - ☎ 03-820 29 61 - fax 03-820 22 49*
- Internet, de Gutenberg van de 21ste

eeuw (23/11); cd-rom in de klas (4/12); Mooi door dik en dun: van magerzucht tot vraatzucht (18/12).

Karel de Grote-Hogeschool - Centrum voor Permanente Vorming - Turnhoutsebaan 400 - 2110 Wijnegem - ☎ 03-353 94 69 - fax 03-353 27 35

- Pubers en onderwijs: 19/11. *Pedagogisch Didactisch Centrum Leuven - Naamsesteenweg 355 - 3001 Heverlee - ☎ 016-40 50 43 - fax 016-40 70 87*

- De leerkracht als leerlingenbegeleider (voor schoolteams; modulair; incl.: ☎ 03-488 04 60); Training sociale vaardigheden (voor eerste graad; zes dagen; incl.: ☎ 09-231 38 28).

ARGO - Koepelcentrum voor nascholing - J. Van Belle - J. De Lalaingstraat 28 - 1040 Brussel - ☎ 02-234 58 26 - fax 02-234 59 25

CONGRESSEN EN COLLOQUIA

ALGEMEEN

- European Day of Disabled Persons 1996: Equal opportunities - equal participation: 3/12.

Er is ook een informatiebundel rond handicap en integratie voor klassikaal gebruik (60 fr., verzendingskosten inbegrepen). Gentse scholen kunnen de bundel gratis afhalen bij *Stad Gent - dienst Welzijnszorg - Woodrow Wilsonplein 1 - 9000 Gent*.

European Association for Special Education (EASE) - Liliane De Cock - Tuinwijk 63 - 9870 Zulte - ☎ 09-386 73 09 - fax 09-380 14 80 - Secretariaat European Day of Disabled Persons - Clovislaan 7 - 1000 Brussel - ☎ en fax 02-280 14 12

SECUNDAIR EN HOGER ONDERWIJS

- 7de Taalcongres VAN: Creatief vertalen van literatuur: 16/11 in Gent.

Vereniging Algemeen Nederlands vzw - Secretariaat - Kardinaal Mercierplein 1 bus 10 - 2800 Mechelen - ☎ 015-40 18 76 - fax 015-40 18 79

- 2de Congres Vlaams Forum voor Onderwijsonderzoek: 21/11 in VUB, Brussel. Lezing over zelfregulerend leren; onderzoeksmarkt (postersessies); parallelle symposia rond schoolbeleid, studiegedrag eerstejaars enz.

Vlaams Forum Onderwijsonderzoek - Pedagogisch Instituut - Vesaliusstraat 2 - 3000 Leuven - ☎ 016-32 62 47

- 2de Vlaams congres Leraars Wetenschappen: 23/11 in Gent.

Met lezingen, demonstraties, werkgroepen, beurs van didactisch materiaal en leerboeken...

Vereniging voor Leraars Wetenschappen vzw - L. Schalck - Hollenaarstraat 26 - 9041 Oostakker - ☎ 09-251 22 59 - fax (Hogeschool Gent) - ☎ 09-220 50 68

- In een geest van verbondenheid - Het christelijk opvoedingsproject... meer dan een dode letter: 11/11 in Leuven.

Centrum voor Christelijke Schoolgemeenschap - Arenberginstituut - Naamsestraat 96 - 3000 Leuven - ☎ 016-20 68 43 - fax 016-29 03 42

Het aanbod is groot. Uiteraard kan deze pagina enkel een selectie bieden. Vraag meer informatie bij de pedagogische begeleiding van uw school.

V-DAGEN VOOR LERAREN

Onder het motto «vrede kun je leren» kunnen leerkrachten lager onderwijs (derde graad) en secundair onderwijs deelnemen aan een studiedag over herinneringseducatie. Deze studiedagen zijn een uitloper van het V-dagen-project voor leerlingen. Op het programma van de studiedag: fundamentele rechten en de school; filosofie met kinderen en herinneringseducatie; praktijk en achtergronden van herinneringseducatie.

De studiedag vindt vier keer plaats, gespreid over de Vlaamse provincies: Gent (28/11), Ieper (29/11), Antwerpen (5/12) en Tongeren (6/12). Deelnemen is gratis, maar vooraf inschrijven is wel verplicht. U kunt een middagmaal bestellen door overschrijving van 300 fr. op rekeningnr. 220-0608026-66 van *Vredescentrum Antwerpen*, met vermelding «studiedag» + plaats & datum.

Inlichtingen en inschrijvingen: Vredescentrum Antwerpen - Unolaan 1 - 2100 Deurne - ☎ 03-360 45 29 - fax 03-326 48 80

KLASSE-MENT

U zet niets op het spel en maakt toch ernstige kans op een stapeltje boeken naar keuze. De Standaard Boekhandel gooit er immers weer vijf boekenbonds van 2000 fr. tegenaan. Antwoorden vóór 30 november op onderstaand adres.

Winnars opgave 31: *Eddy Moens* (Hasselt), *Monique De Backer* (Wuustwezel), *Do Van Gheluwe* (Sterrebeek), *Thérèse Reyckler* (Aalter) en *Magda Spooren* (Waasmunster). Opgave 32: Comenius. Opgave 33: Een beroemde filmscène: Anthony Quinn danst stomdronken de sirtaki op het strand. De schrijver van het boek is geboren in de hoofdstad van een Grieks eiland waar ook schilder Domenikos Theotokopoulos het daglicht zag. Onze geschiedenisleraar werd gewoonweg lyrisch als hij vertelde over de enorme culturele rijkdom van de eerste beschavingen op dit eiland (waar nog maar vijf jaar schoolplicht bestaat!) en over het enorme paleis dat door een Engels archeoloog werd opgegraven naast de hoofdstad. Vandaag is hij al wat minder enthousiast, want er heersen grote twijfels over de authenticiteit van de zgn. «reconstructies» van de archeoloog in kwestie. De mythen blijven echter overeind: de zoon van Zeus woonde er en een onheilspellend monster waarde er rond. Kent u de naam van dit monster?

KLASSE-MENT - Koningsstraat 138 - 1000 Brussel

Het aantal hogescholen verminderde van meer dan honderd tot dertig. Het hoger onderwijs van de Franstalige gemeenschap begon het academiejaar met een ingrijpende fusieoperatie. Ook de omkadering verminderde en bovendien wordt de begroting tot in 2002 bevroren op het huidige niveau, zowat tien miljard frank. Docenten en studenten protesteren tegen het nieuwe decreet over

VERKENNING

de enveloppefinanciering en tegen de inschrijvingsbeperking voor bissers en trissers. Nadat het vorig schooljaar vooral in het Franstalig secundair onderwijs onrustig was, lijken dit jaar de hogescholen aan de beurt te zijn. Nochtans willen ze zich in de school van onze burens bezinnen over de missie van het onderwijs.

De school van onze burens

Een Waalse secundaire school moet ten minste 400 leerlingen tellen.

De regering van onze buur-gemeenschap wil tegen 1999 in totaal meer dan 14 miljard besparen. «Zonder een besparingsronde staan we voor het failliet van ons onderwijs», zegt *Laurette Onkelinx*, minister-president van de Franse Gemeenschap. «Moeten de leerkrachten voor verkeerd ingeschatte beslissingen van de overheid opdraaien», vraagt een leraar Frans uit Nivelles zich af. «In de jaren zeventig voerde de regering het vernieuwd secundair onderwijs in. Dat kostte veel geld. Elke leerling kon *à la carte* een studierichting kiezen. Meer dan de helft van alle onderwijsgeld ging naar de bevoorrechte positie van het secundair onderwijs. Tal van nieuwe leraars konden aan de slag. En nu is het geld op. De regering schrapt bijna drieduizend banen. Maar wij blijven vechten voor onze toekomst.»

Onverantwoord

Het probleem rond het vernieuwd secundair onderwijs stelt zich in de Franstalige gemeenschap veel scherper dan in Vlaanderen. Het VSO werd er sneller en algemener ingevoerd, ook in het vrij onderwijs. In de Vlaamse gemeenschap kwam het VSO trager op gang in de grootste onderwijskoepel, het vrij onderwijs. Nadien greep de overheid sneller in op de stijgende kostprijs. Er kwam een soort eenheidstype. Dat hebben de Franstalige burens nooit gedaan. Daarom is een leerling in het secundair onderwijs er, volgens de overheid, 35 procent duurder dan in Vlaanderen, Frankrijk, Duitsland of Nederland. «Ons onderwijs is niet duurder dan het Vlaamse omdat wij ons onverantwoord gedroegen», zegt PSC-voorzitter *Charles-Ferdinand Nothomb*, «maar omdat het officieel onderwijs meer kost dan het vrij onderwijs en omdat, in tegenstelling met Vlaanderen, het officieel onderwijs in het zuiden van het land meer leerlingen telde dan het vrij onderwijs. Nu ligt de verhouding rond vijftig/vijftig.»

Drieduizend banen

Bij het begin van het schooljaar traden twee besparingsmaatregelen in werking. Ten eerste kwam er een schaalvergroting. Van de 684 scholen in het Franstalig secundair onderwijs blijven er nu 560 over. Voortaan moet een secundaire school ten minste 400 leerlingen tellen. Enkel in dun bevolkte gebieden, zoals in de provincie Luxemburg, toereert men een lagere drempel (255 leerlingen). Voor deze administratieve schaalvergroting kwam één school op de vier in aanmerking, waardoor ongeveer 800 banen verdwenen. Als tweede maatregel werden de omkaderingsnormen opgetrokken. Dat kostte nog eens 2200 banen. Als tegenwicht kunnen dit jaar 2040 oudere leerkrachten gebruik maken van een sociaal begeleidingsplan om vervroegd uit te stappen.

«Na de politieke storm is het tijd om ons te bezinnen over de pedagogische doelstellingen van de school», zegt *Laurette Onkelinx*. Zij schreef eerder al *Veertig pedagogische voorstellen* bij elkaar. «Deze herfst debatteren we over de missie van de school. Er is ook een decreet in de maak over de pedagogische autonomie, het schoolwerkplan en de participatie. In een derde groot project bezinnen we ons over de evaluatie.»

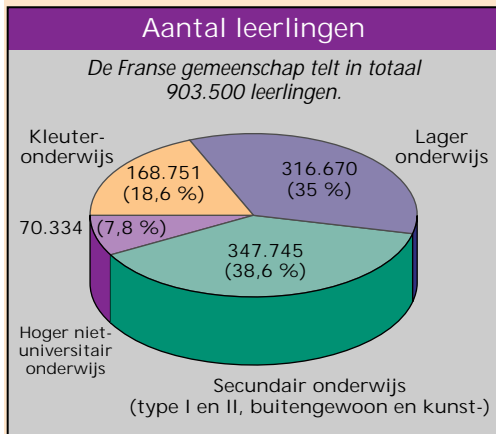
Revolutionair

Voor de secundaire scholen stonden vorig jaar

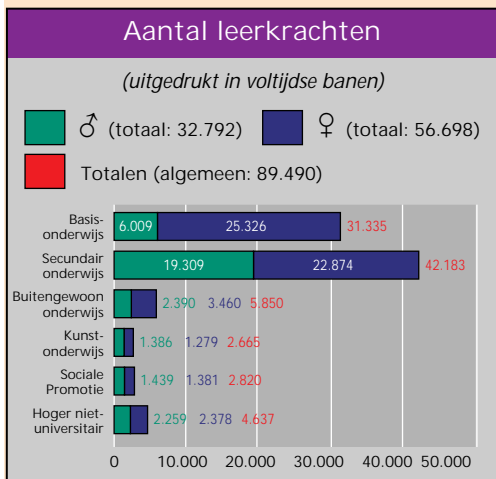
DE SCHOOL VAN DE BUREN

Begroting

Voor 1997 bedraagt de begroting voor opvoeding, research en vorming van de Franstalige gemeenschap 178 miljard. Hiervan gaat 172 miljard naar onderwijs (44 miljard voor het basisonderwijs en 72 voor het secundair). Voor datzelfde jaar bedragen de Vlaamse onderwijsbehoeften, uitgedrukt in beleidskredieten, 239,3 miljard frank.

Ter vergelijking: de Vlaamse gemeenschap telt 1.204.398 leerlingen.

Ter vergelijking: het onderwijs van de Vlaamse Gemeenschap telt in dezelfde periode in totaal 106.500 voltijdse banen (universitair onderwijs niet inbegrepen).

«Tableau de bord de l'enseignement» - indicateurs statistiques (statistieken van de Franse Gemeenschap van België (1993-1994) - Communauté Française de Belgique - Ministère de l'Education, de la Recherche et de la Formation - Place Surllet de Chokier 15/17 - 1000 Bruxelles - ☎ 02-221 88 95

op de voorpagina. Maar hoe zit het met het Franstalig basisonderwijs? Dat zit in een vernieuwingsbeweging. Na jaren experimenteren dringt een onderwijsproject rond succeservaring op school door tot de praktijk. De *School van het Welslagen* hergroept de leerlingen in cycli. De klassieke jaar-klasjes verdwijnen. Het decreet van 14 maart 1995 plant hiervoor twee streefdata, 2000 en 2005. Tegen 2000 moeten alle scholen hun onderwijs voor kinderen tussen drie en acht jaar in twee cycli organiseren. Een voor de kinderen van drie-vier jaar, een tweede voor vijf- tot achtjarigen. Voor de

2,5- tot driejarige kleuters blijft er een opvangklas. Kinderen van de vroegere derde kleuterklas samenstellen met die van het eerste en tweede leerjaar van de lagere school is een haast revolutionaire vernieuwing. Tegen 2005 verdwijnt ook de klassieke klasindeling voor de leeftijdsgroep van acht tot elf jaar. De jaarklassen met homogene leeftijdsgroepen vervangen door een indeling in leercycli met een heterogene groep kinderen is blijkbaar een betere benadering van de dagelijkse realiteit. In gezinsverband leven en werken kinderen van verschillende leeftijd toch ook samen, argumenteren de voorstanders van het systeem.

Slagen zonder zittenblijven.

Vervalsen

Zittenblijven zal in *De School van het Welslagen* een overbodig begrip worden. De leerlingen zullen permanent en individueel geëvalueerd worden. Slechts op het einde van elke cyclus komt er een summatieve of eindtoets om de balans op te maken. Bij een negatieve evaluatie op het einde van zijn lagere schooltijd kan een leerling nog altijd naar de opvangklas van het secundair onderwijs. Bij een positieve evaluatie ontvangt hij zijn getuigschrift basisonderwijs. De kinderen kansen geven om individueel en volgens eigen ritme te leren is de belangrijkste doelstelling van deze nieuwe aanpak. Groepswork wordt een basiswerkvorm. Critici hebben zo hun bezwaren. «Welslagen is allemaal goed en wel», zeggen ze, «maar een leerling nooit voor een moeilijke uitdaging zetten en hem sparen van mislukkingen kan zijn ontwikkeling vervalsen en hem later in een hogere studie in moeilijkheden brengen.» ■

«DE SCHOOL MOET HAAR PLAATS HERZIEN.»

Leraars in het Franstalig onderwijs hebben weliswaar scherpe kritiek op hun huidige schoolsysteem maar er groeien ook nieuwe ideeën voor de toekomst. LOUIS VANDEVELDE, docent pedagogie aan de ULB (*Université Libre de Bruxelles*): «Ons onderwijs nodigt de leerlingen niet genoeg uit om zelf op informatie te trekken. Als ik aan de leerlingen in het secundair onderwijs vraag om in hun schoolboek een antwoord te vinden op een probleem, kijken ze me verbaasd aan. Leerlingen zijn ook niet gewend om de juistheid van informatie na te trekken. Het ergste is dat de meeste schoolboeken dat ook niet mogelijk maken, omdat een alfabetische index ontbreekt. Waarom vraagt een leraar niet gewoon om iets in een boek op te zoeken en zo de gemaakte fouten te verbeteren? Dat doet hij nu te weinig en daarom noteert hij nul op tien of -3. Het verbaast me dat men voor sport tal van verschillende trainingmethoden heeft ontdekt om de top te bereiken. Voor het leren op school daarentegen lijkt men geen aangepaste methoden toe te passen.»

Monopolie

FRANCIS DE SMET, directeur van het *Koninklijk Atheneum Paul Delvaux* in *Sint-Gillis-Brussel*: «De kennis die een leerling op school meekrijgt, garandeert hem geen job meer, ook geen sociale opgang. Bovendien moet de school haar plaats herzien in de steeds aanzwellende kennis- en informatiestroom. Media zoals tv, cd-rom en internet vallen als informatiemiddelen buiten de school. Zij heeft inderdaad niet langer het monopolie van de kennisoverdracht. Vroeger beperkte het onderwijs zich tot overdragen van louter encyclopedische kennis. Maar vandaag moet onderwijs veeleer het vermogen tot leren ontwikkelen. Te lang bleef de school een oord waar men letterlijk memoriseren belangrijker vond dan probleemoplossend denken en handelen. Alle schoolvakken zijn nu aan een herziening toe om de kwaliteit i.p.v. van de kwantiteit van de leerstof te verhogen. De leerlingen moeten meer kansen krijgen om informatie op te zoeken, te begrijpen en te gebruiken i.p.v. ze ongebruikt te laten opslaan. Dat is geen nieuwe gedachte. Nieuw is dat ze als concept langzaam aan ingang vindt in de scholen. Ze ontwikkelt zich samen met nieuwe technologieën zoals de informatica, waardoor leerlingen andere kennisdragers, via harde schijven en internet, kunnen raadplegen. Het is belangrijk dat de school haar multimedialokaal aansluit op externe netten.»

Veel geduld en tussentijdse stapjes

«Soms heeft een leerling al twee keer in de derde kleuterklas en twee keer in het eerste leerjaar gezeten en soms heeft hij ook nog eens het tweede overgedaan. Ten slotte komt hij bij ons terecht, schoolmoe en totaal gedemotiveerd omdat hij in het gewoon onderwijs niet kan volgen. Jammer dat een kind met zo'n uitgesproken schoolachterstand niet tijdig wordt doorverwezen», klaagt Carine Van Dale. «Veel geduld en veel tussentijdse stapjes zijn achteraf nodig», zegt ze, terwijl ze een *visuele synthese-oefening* op het bord begeleidt. De leerlingen zien dat het woord 'sik' in een bepaalde volgorde uit de letters k, i, en s is opgebouwd. «Ik maak voor mijn zes- tot achtjarigen abstracte begrippen begrijpbaar en bruikbaar, want spontaan leren is voor hen te moeilijk.»

Type 1 (19.762 leerlingen) is aangepast aan de opvoedingsbehoeften van leerlingen met een *licht mentale handicap*, d.w.z. met een IQ tussen 50 en 80. Meestal gaan medische, licht motorische, sociale, taal-, spraak- en persoonlijkheidsmoeilijkheden samen. Integratie in het gewoon sociaal en beroeps-milieu is later mogelijk. Dit type wordt niet in het kleuteronderwijs georganiseerd.

Ze reageren impulsief in voor hen onduidelijke situaties.

wordt niet in het kleuteronderwijs georganiseerd.

het kind dat aanvoelt, aanvaardt het de leerkracht. Het voelt zich dan in veiligheid. Empathisch handelende leerkrachten hebben een beter contact met zo'n kind. Vaak komt het uit een probleemgezin. Elke avond op café. Geen gelegenheid om huiswerk te maken. Dan moet je dit kind niet afstraffen door het te verwijten dat zijn huiswerk alweer ontbreekt. Het kind kan niet op tegen die beschuldigingen. Het heeft de situatie thuis niet in de hand en ziet voortdurend de maatschappij als een bedreiging op zich afkomen. De leerkracht kan de leerling wel zelfredzaam maken. Hij kan hem voorstellen om in het café aan een apart tafeltje te gaan zitten waar hij zijn schoolwerk kan afwerken. De leerling moet dus zelf mee oplossingen bedenken. Deze kinderen zijn over het algemeen gewoon verstandelijk ontwikkeld. Ze zien

er ook uit zoals de andere kinderen. Maar in hun sociaal contact hebben ze problemen. Daardoor blokkeert hun schoolse vooruitgang. Vaste regels en structuren zijn belangrijk voor hun emotioneel evenwicht.»

Type 3 (1866 leerlingen) is bedoeld voor kinderen of jongeren met *ernstige emotionele en gedragsproblemen*.

«Met emotioneel gestoorde kinderen omgaan is een gave.»

«Wij geven hier les zoals ze het overal in het onderwijs zouden moeten doen: gedifferentieerd en met de nodige aandacht

REPORTAGE

voor elke leerling. Soms moeten we aangepast onderwijs nog letterlijk zelf uitvinden. Als een bepaalde methode

niet lukt, proberen we het op een andere manier. Maar opgeven doen we nooit. Weinig leerkrachten uit het gewoon onderwijs hebben er enig idee van hoe wij werken», klinkt het in koor. **KLASSE** surft even over de acht verschillende types in het buitengewoon onderwijs en nodigt u uit voor een virtueel bezoek.

Het onderwijs uitvinden

Dagelijkse zaken leren

Het oude klaslokaal is ingericht als een woonhuis. «In de inkom hangen de leerlingen hun jas in hun kastje. In de keuken bereiden ze soep. Dat is een regelmatig terugkerende handeling. In alles wat ze doen, zitten veel herhalingen. Daarmee proberen we ze dagelijkse routinezaken uit het gewone leven bij te brengen», legt Jos Verhaeghe uit. «In de leefkamer zetten ze zich aan tafel om de zelfgemaakte soep uit te lepelen. Elke woensdagochtend gaan we eerst op stap om brood te kopen. In de klas zetten we koffie en ontbijten we samen. In de zithoek kunnen ze naar muziek luisteren en tot rust komen. Schoolse activiteiten kun je ze amper bijbrengen. Slechts twee van mijn zes leerlingen spreken. Ze zijn 14 tot 21 jaar oud.»

Type 2 (6454 leerlingen) is voor leerlingen met een *matige of ernstige mentale handicap*. Heel wat leerlingen uit dit type gaan later naar een beschutte werkplaats.

Ze leren zoveel mogelijk meedraaien in het gewone leven.

Ze zien er niet anders uit

«Je moet je kunnen inleven in wat een gestoord kind al meemaakte», zegt Sigrid Moerman. «Als

Communiceren via de spraakcomputer

In de ruime gang staan tal van voertuigen geparkeerd: gemotoriseerde en gewone rolstoelen, driewielers, looprekjes, rollende bedden, sta-apparaten... Elk kind heeft een *mobilitéitsinstrument* om zich zoveel mogelijk zelfstandig te verplaatsen. In de klas van Ria Neiryck zijn enkele leerlingen bezig met rekenoefeningen. Ellen is elf jaar. Om dat duidelijk te maken tikt ze twee keer het cijfer één in op een groot toetsenbord. Het resultaat verschijnt op een computerscherm. Ze is normaal begaafd, maar kan moeilijk spreken en schrijven. Daarom drukt ze zich uit via de *spraakcomputer*. Ze combineert woorden met *picture communication symbols* (PCS) om een zin samen te stellen. PCS is een verzameling pictogrammen. Elke zin kan ze omzetten in een gesproken tekst. Communiceren met de anderen gaat wat lastig en langzaam, maar het lukt. «Ik zou niet meer naar het gewone onderwijs terug willen», zegt Ria Neiryck. «Naast de voldoening om deze kinderen te kunnen helpen zijn er uiteraard frustraties. Maar je staat er als leerkracht nooit alleen voor. Het pedagogisch personeel werkt samen met de opvoeders en de therapeuten om een kind te begeleiden. Het begelei-

dingsteam komt om de veertien dagen samen. We bespreken samen hoe we *Joris* het best kunnen helpen. Zijn spieren sterven af. Voor hem is het leven bijna voorbij.»

Type 4 (1796 leerlingen) is aangepast aan leerlingen met een *fysieke handicap*. Deze kinderen hebben vaak ernstige bewegingsmoeilijkheden. De oorzaken liggen meestal in een aangeboren of door een ongeval veroorzaakte hersenbeschadiging met onder meer verlamming tot gevolg.

De leerkracht werkt altijd in teamverband met de therapeuten en de opvoeders.

Lesgeven in het ziekenhuis

De ene leerling ligt aan een infuus en de andere heeft een gipsverband om het linkerbeen. Een verpleegster rijdt een andere leerling in zijn bed de klas binnen. «Ik moet elk leerniveau van de lagere school opvangen», zegt *Griet Organe*. «Het is hier een komen en gaan in deze niet-erkende ziekenhuisschool. De opnameduur is vaak slechts vijf dagen. Voor langdurig zieke kinderen neem ik via de ouders contact op met de school. Vaak komt de leerkracht op bezoek en dan spreken we samen een werkplan af. Soms ga ik op de kamer lesgeven bij kankerpatiëntjes. Maar soms voelen die zich na hun therapie te misselijk.»

Type 5 (momenteel 478 leerlingen) is bestemd voor leerlingen die wegens *ziekte of een zwakke gezondheid* (onder wie astmapatiënten) erg lang in een ziekenhuis of een andere medische instelling moeten verblijven.

«Ik ben niet alleen hun leerkracht maar ook hun spelbegeleider.»

Spelletjes met schuurpapier

«Onze leerlingen tasten een verhaal af in een *voelboek*», zegt *Ingrid Proot*. «We ontwikkelen de tastzin van de vingers zodat ze later makkelijk de puntjes van het *brailleschrift* kunnen lezen. Zoals ziende kinderen met kleuren werken, laat ik de blinde kleuters ervaringen opdoen met verschillende structuren, zoals zacht, ruw en glad. Ze gaan bijvoorbeeld met hun vingers op verkenning over schuurpapier of ze maken een rijgsnoer met *voelparels*.»

Type 6 (392 leerlingen) is bestemd voor kinderen of jongeren met een visuele handicap (*blinden en slechtzienden*). Ze leren er o.a. het brailleschrift.

Slechtzienden gebruiken een leesloep.

Gebaren vertalen

«Wij beginnen de dag met een *spreekles*», vertelt *Nele Van Brakel*. «Een vijftal leerlingen zitten in een kring. We proberen bij de dove kinderen interesse op te wekken voor elkaars leefwereld. Dat is niet vanzelfsprekend. Ze vangen erg weinig van elkaar op. Ze communiceren met gebaren, stemgebruik of liplezen. Wij hanteren het *Nederlands met gebaren*, maar de dove kinderen gebruiken onder elkaar hun eigen gebarentaal. De zinsstructuur en syntaxis daarvan verschillen van onze gewone taal. 'Het glas staat op tafel' wordt 'glas tafel op'. Daarom starten we binnenkort met *bilingualisme* waarbij een doventolk de gebaren van de

leerkracht vertaalt in de specifieke gebarentaal van dove. Dit zou de kennisoverdracht verbeteren.»

Type 7 (851 leerlingen) is voor kinderen of jongeren met een auditieve handicap (*doven en slechthorenden*).

Doven denken op een andere manier.

Terug naar gewoon

«Laten we realistisch blijven», stelt *Christiane Dumon*, «we kunnen kinderen met ernstige leerstoornissen enkel laten terugkeren naar het gewoon onderwijs als we ze tijdig mogen opvangen. Ideaal is de *brugklas*. Zesjarigen die niet voldoen aan de schoolrijpheidsvoorwaarden voor de overgang naar de eerste klas, maar toch normaal begaafd zijn, kunnen tijdelijk naar de brugklas. Dat is een soort speelleerklas. Nadien kunnen ze naar het gewone eerste leerjaar. Helaas stellen we vast dat veruit de meeste leerlingen die bij ons komen ouder dan negen zijn en een schoolse achterstand hebben van twee à drie jaar. Die kinderen ontwikkelden al te veel negatieve attitudes. We staan dan ook voor een haast onmogelijke en unfaire opgave om deze leerlingen nog te recupereren voor het gewoon onderwijs. In plaats van concurrenten te zijn, moeten gewoon en buitengewoon lager onderwijs partners worden.»

Type 8 (7763 leerlingen) is aangepast onderwijs voor kinderen met *ernstige leerstoornissen* die je niet door een mentale stoornis kan verklaren. Type 8 bestaat niet in het kleuter- en secundair onderwijs. ■

65 procent van de leerlingen in het buitengewoon lager onderwijs zit in type 8.

• Leerkrachten en directies die zelf een kijkje willen nemen in het buitengewoon onderwijs, kunnen dat. Surf meteen naar de actie van **KLASSE** op p. 15-17 in dit nummer. Alle drempels vallen weg.
• Ook **KLASSE VOOR OUDERS** besteedt deze maand extra aandacht aan het buitengewoon onderwijs.

«In de gewone school hebben ze er geen idee van.»

STEEDS MEER NAAR BUITENGEWOON

- Sinds 1990 nam het aantal kinderen in het *buitengewoon onderwijs* met 17 procent toe. In het buitengewoon kleuteronderwijs (BKO) was de stijging zelfs 23 procent (nu 1728 leerlingen); in het buitengewoon lager onderwijs (BLO) 19 procent (nu 22.028 leerlingen) en in het buitengewoon secundair onderwijs (BuSO) 13 procent (nu 15.606 leerlingen). Van de totale schoolbevolking in het basis- en secundair onderwijs (nu 1.093.934 leerlingen) volgt 3,6 procent buitengewoon onderwijs (39.362 leerlingen).
- Type 8. Steeds meer lagere-schoolkinderen komen terecht in dit type. In negen jaar tijd steeg hun aantal met meer dan 60 procent.

Slechts één derde van de Vlaamse scholen betreft zijn leerlingen bij het beleid en de besluitvorming.

«De leerlingen zijn echt niet geïnteresseerd als het over de school gaat», zegt Bart (17). Hij is al met

En nu: KLASSE VOOR

een schoolblad gestart, dat overkopging. De leer-

COMMUNICATIE

lingenraad ligt ook al plat. «En nu gaan jullie dus een jongerenkrant maken?» lacht hij. «Daar zal bij ons niemand van wakker liggen.» Enkele leraars kijken over zijn schouder en knikken instemmend. Een troosteloze ochtend op een troosteloze speelplaats (die eigenlijk ook al geen speelplaats meer is, maar laat dat cynisme nu maar).

TE ENTHOUSIAST

Sommige secundaire scholen delen KLASSE VOOR OUDERS uit aan al hun leerlingen. Dat is niet de bedoeling. We moeten ons echt beperken. Er zijn dus twee nieuwe bladen: één voor ouders (tot en met de eerste graad secundair onderwijs) en één voor jongeren (van het derde tot en met het zevende jaar secundair onderwijs).

Leerlingen komen naar school en volgen les. Daarmee is voor de meesten (en in het beste geval) de kous af. Slechts één derde van de Vlaamse scholen zou een *participatieve cultuur* kennen. De leerlingen worden er op een gestructureerde manier betrokken bij het beleid en de besluitvorming. Voor de schone schijn bestaan er wel allereerste uithangborden. Elke school noemt zich tegenwoordig *leerlinggericht*. Maar het is niet omdat er een leerlingenraad of een schoolblad is dat leerlingen ook echt ernstig worden genomen. Dat houdt een democratisch engagement in van de school waarbij leerkrachten en directie de jongeren oproepen tot betrokkenheid en hen de kans geven om in hun eigen school mee te bouwen aan onderwijs, opvoeding en besluitvorming.

Schillen

«Daar zijn mijn leerlingen helemaal niet in geïnteresseerd», zegt Koen. Hij is leraar Nederlands en heeft het allemaal al wel gezien de voorbije jaren. «Ik wilde het op school ook anders organiseren dan in mijn tijd. We zijn dan ook met een leerlingenraad begonnen. Maar daar kozen ze in de klas stevast de verkeerde vertegenwoordigers voor. Meer dan een voorstel voor een fuif kwam er niet uit. In het schoolblad schreef ik op den duur meer zélf dan de leerlingen. Er kwamen haast geen artikels binnen. Niemand las het, niemand vroeg er naar. De ideeënbus was nog zo'n voorstel. Meer dan wat sinaasappelschillen en een verwensing van de leraar scheikunde heb ik er nooit uitgehaald.» Koen heeft het opgegeven. Hij voelde zich ook niet echt gesteund door de collega's of de directie. Ze lieten hem maar wat aanmodderen.

Generatie X

Toch zijn er ook heel wat scholen waar leerlingparticipatie wél werkt. Ook in de jaren negentig bij de jongeren van de X-generatie. Die moet je dan wel anders aanpakken dan de jongeren van de jaren zestig, toen het woord *inspraak* nog een

toverwoord leek.

Op de regionale ontmoetingsdagen van de *Koning Boudewijnstichting* kwamen vorig schooljaar honderden scholen samen om op een realistische manier over leerlingparticipatie van gedachten te wisselen en plannen te maken. En op het *Impulsweekend* twee weken geleden in Dworp, ontmoetten we leerlingen en leerkrachten van meer dan veertig scholen die er enthousiast werk van maken in hun eigen school.

Vorig jaar was dé vraag aan de minister van Onderwijs een vraag naar meer informatie. «Wij weten zo weinig af van onderwijs. Hoe kunnen wij er ons dan voor interesseren? Waarom krijgen wij bijvoorbeeld niet zoiets als KLASSE?» Sindsdien werd deze vraag steeds vaker gesteld.

De cirkel rond

Samen School Maken betekent verantwoordelijkheden delen en er samen werk van maken: leerkrachten, directie, ouders en leerlingen. Daarvoor is informatie en communicatie van cruciaal belang. De eigen school is daar de aangewezen plaats voor. Dat kan op allerlei manieren. Vanuit de overheid kunnen we dit plaatselijk proces alleen maar stimuleren en ondersteunen.

Het is de opdracht van het departement Onderwijs *voorwaarden te scheppen om goed onderwijs mogelijk te maken*. Meer betrokkenheid van ouders en leerlingen is daar zeker een element van.

Daarom maken we de cirkel rond. Naast dit eigenste tijdschrift voor *onderwijsverstrekkers* (leerkrachten, directie, PMS enz) is er sinds het begin van dit schooljaar een eigen KLASSE VOOR OUDERS. Vanaf januari komt er nu ook een KLASSE VOOR JONGEREN.

Op skeelers

Voorlopig beperken we ons met KLASSE VOOR OUDERS tot en met de eerste graad secundair onderwijs. Vanaf dan richten we ons rechtstreeks tot de jongeren. Dit betekent niet dat ouderparti-

participatie zich beperkt tot de lagere en leerlingenparticipatie tot de hogere jaren. Integendeel. We willen echter overlappingsen en een overaanbod van publicaties vermijden. Bovendien houdt elk tijdschrift rekening met de specifieke doelgroep. Die mag dus niet té ruim zijn.

KLASSE VOOR JONGEREN wordt gesteund door de *Koning Boudewijnstichting*. Die zal scholen en groepen die erom vragen begeleiden in heel specifieke vaardigheden om tot meer leerlingenparticipatie te komen (gespreksvaardigheden, spelen werkvormen, leerlingennraden en begeleiding van leerkrachten). Ook daarover vindt u alles in de jongerenkrant.

Het wordt géén saai blad. We werken met een enthousiaste ploeg aan een nagelnieuw concept. Gegrepen uit het leven van de jongeren zelf. Een blad op skeelers dat met klasse over de speelplaats rolt. ■

JONGEREN

DE JONGERENKRANT IS GRATIS

Vanaf januari '97 kunnen jongeren van het derde tot en met het zevende jaar secundair onderwijs (alle jongeren, van elk net, van elke onderwijsvorm) elke maand hun eigen **KLASSE** krijgen. Dat wordt een krant van acht pagina's met tekst en beeld over hun eigen wereld en de wereld van onderwijs. Uiteraard komen er onderwerpen in aan bod die ook in de andere publicaties verschijnen: drugs, pesten, spijbelen, faalangst, studiekeuze, gezondheid enz. Zo kunnen leraars, ouders én leerlingen elk op hun manier samenwerken. Maar het blad zal ook een eigen dynamiek ontwikkelen. De jongeren worden er actief bij betrokken. Wie bang is van wat jongeren schrijven of denken, haalt het blad beter niet in huis. Het ondersteunt de participatiegedachte en moet uiteindelijk leiden tot beter geïnformeerde en meer *betrokken* jongeren op school. Dat is in het belang van iedereen. **KLASSE** mag niet de eigen schoolkrant vervangen. De *Koning Boudewijnstichting* zorgt er trouwens voor dat scholen die met een eigen blad, een leerlingennraad enz. willen starten deskundig worden begeleid. Zo maken we sámen school.

Geen enkele school is verplicht mee te werken. Maar wie het ziet zitten, kan het blad gratis krijgen. En als u of uw leerlingen het niet meer willen, zegt u uw abonnement gewoon op.

BEL ONS!

U hebt vragen, voorstellen of ideeën voor de jongerenkrant? U wilt samen met uw leerlingen al wat plannen uitwerken? U wilt ons uitnodigen op uw school? U hebt tips voor markante jongeren die we kunnen interviewen of iets laten schrijven? U wilt ons nu al uw eigen leerlingenbladen opsturen? Bel of schrijf ons: **KLASSE VOOR JONGEREN** - Koningsstraat 138 - 1000 Brussel - ☎ 02-211 45 82

JA, SCHRIJF ONZE SCHOOL IN

Scholen met leerlingen van het derde tot en met het zevende jaar secundair onderwijs (géén hoger onderwijs) kunnen zich met dit formulier inschrijven om vanaf januari '97 elke maand een gratis jongerenkrant te krijgen voor ál hun leerlingen.

Deze aanvraag moet ondertekend zijn door de directie van de school. Elke school kan maar één formulier insturen. De kranten zullen op één adres worden geleverd, niet op verschillende vestigingsplaatsen. De school kan uiteraard op gelijk welk moment beslissen om haar engagement op te zeggen.

Dit formulier moet uiterlijk op 30 november '96 belanden bij **KLASSE VOOR JONGEREN** - Koningsstraat 138 - lokaal 515 - 1000 Brussel.

μ *Ja, stuur ons elke maand KLASSE VOOR JONGEREN*

Naam van de school: .....

Adres van de school: .....

.....

Instellingsnummer (Belangrijk!):

Tel.: ..... Fax: .....

Totaal aantal gewenste exemplaren: .....

Hoeveel exemplaren daarvan zijn bedoeld voor

ASO: ..... TSO: ..... BSO: ..... BuSO: .....

Wie zal op uw school de verspreiding coördineren en eventueel onze contactpersoon zijn? .....

De kranten worden geleverd op één adres. Noteer hier het precieze adres voor de levering: .....

.....

Hebt u op uw school een specifieke leerlingenkrant? [Ja] [Nee]

Zo ja, stuur ons a.u.b. een exemplaar.

Hebt u op uw school een actieve leerlingennraad? [Ja] [Nee]

Zo ja, met wie mogen we daarover eventueel contact opnemen (naam, adres, telefoonnummer) .....

.....

Welke suggesties hebt u voor onderwerpen die eventueel in **KLASSE VOOR JONGEREN** aan bod kunnen komen? .....

.....

Naam en handtekening van de directie: .....

Viermaal brons

Drie Nederlandstalige en drie Franstalige leerlingen uit het secundair onderwijs namen voor ons land deel aan de 37ste *International Mathematical Olympiad* in Bombay, Indië. Dat is een internationale wiskundewedstrijd voor scholieren. Een recordaantal van 75 landen deed eraan mee. België eindigde op de 31ste plaats en

SIGNAAL

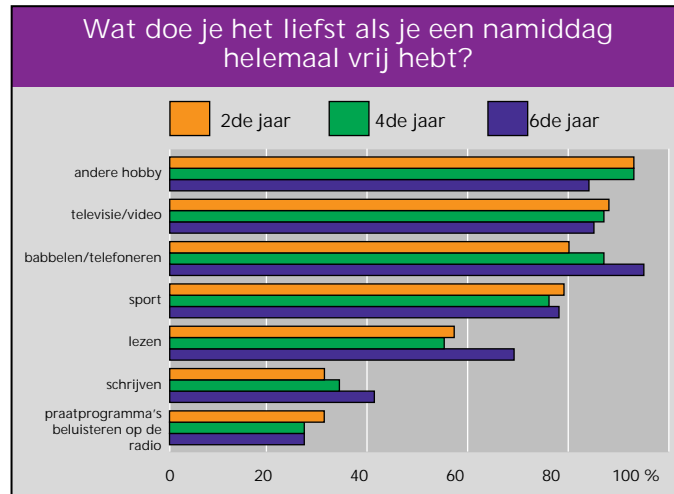
keerde met vier individuele bronzen medailles naar huis. Een puike prestatie, als men bedenkt dat dergelijke wedstrijden in heel wat landen een echte traditie zijn, waarvoor jongeren werkelijk worden klaargestoomd. Bovendien lieten de Belgische deelnemers, geselecteerd uit ruim 9000 gegadigden, rechtstreekse concurrenten als Nederland en Frankrijk achter zich.

Vlaamse wiskundigen op hoog niveau.

Vrijen en vuurtje stoken

Wat zou je het liefst doen als je een namiddag helemaal vrij hebt? Die vraag stelden Rita Rymenans e.a. van de *Universitaire Instelling Antwerpen* aan ruim 2700 tweede en vierdejaars secundair onderwijs. Vroeger onderzoek leverde ook gegevens over de zesdejaars. De vraag kaderde in een onderzoek naar de effectiviteit van Vlaamse secundaire scholen. Onderstaand diagram geeft een overzicht van hun antwoorden (in procenten).

Opvallend in deze top-7 is dat het percentage *andere hobby* overall op nummer 1 staat. Dit moet worden gerelativeerd, omdat de leerlingen die *andere hobby* ofwel niet nader omschreven ofwel omdat hun alternatief eigenlijk deel uitmaakte van een andere rubriek, bijvoorbeeld sport. Andere toppers waren: muziek spelen of beluisteren, naar de jeugdbeweging gaan, creatief bezig zijn, iets verzamelen, computeren, dansen, uitgaan enz. In de meest ongewone vermel-

dingen zaten pyromanen (vuurtje stoken), verslaafden (zuipen, coffeeshoppen, vrijen), genieën (halogeenlampen herstellen) en lui-riken (slapen). Praatprogramma's moeten geïdentificeerd worden met luisteren naar de radio. Qua tijdsinvestering blijft de top-7 min of meer gerespecteerd. Televisie en video kijken spant met ongeveer tien uur per week de kroon en naarmate de leerlingen ouder worden, gaan ze meer uren per week babbelen en telefoneren. Dat hebben hun ouders waarschijnlijk al wel aan de telefoonrekening gemerkt

ANALYSE

Superwoman

De druk op het gezin is sterk toegenomen. Oorzaken zijn de toenemende werkbelasting en het groeiend aantal "tweeverdieners". Zo steeg het aantal buitenshuis werkende vrouwen van 1.200.000 in 1970 naar 1.700.000 in 1990. Ook in het onderwijs is het aantal vrouwelijke leerkrachten sterk toegenomen. Vijftien tot 68 procent van de beroepsbevolking vindt de spanning tussen de eisen van het werk en die van het gezin de belangrijkste bron van stress. Dat ervaren vooral echt)paren met kleuters, «carrière mannen», leden van *tweeverdienersgezinnen* en buitenshuis werkende vrouwen. Ook een *Superwoman* ontsnapt daar niet aan.

«Er staat geen betonnen muur tussen werk en gezin», zegt prof. Marc Buelens van de *Vlerick School voor Management* in Gent tijdens een voordracht voor leraars. Concrete taken, stress, houdingen, emoties en gedrag verhuizen mee van de ene wereld naar de andere. Wel zou het werk een grotere invloed hebben op het gezin dan omgekeerd en dit zowel bij mannen als bij vrouwen. De stress is echter hoger bij buitenshuis werkende vrouwen, want paradoxaal genoeg krijgen die minder sociale steun van hun partner dan thuiswerkende vrouwen. Daar moeten toch conflicten van komen?

MARC BUELENS: «Conflicten tussen werk en niet-werk hebben belangrijke gevolgen voor de levensvreugheid. Drie op vier mensen getuigen dat bij zo'n conflict het gezin of de vrienden altijd verliezen. Conflicten op het werk kunnen indirect aanleiding geven tot gezinsproblemen. Nochtans vormen het gezin of de vrienden een belangrijke steun in de strijd tegen stress. Vier op vijf mannelijke managers geven aan dat hun partner hun voornaamste vertrouwenspersoon en hun belangrijkste

bron van steun is. En hoe hoger mannen in de hiërarchie staan, hoe meer dat het geval is. Hoe meer steun ze van hun partner ondervinden, hoe tevredener ze zijn op het werk en hoe beter ze presteren. Vrouwelijke managers krijgen daarentegen veel minder steun. Vrouwen die een carrière willen nastreven, moeten een dubbele verantwoordelijkheid nemen, wat meer stress met zich meebrengt. Essentieel is voorts dat men naast zijn werk genoeg tijd overhoudt voor niet-werk activiteiten, zoals met de kinderen bezig zijn, ontspanning, andere dingen doen... Wie op dit vlak op zijn honger blijft, zal vroeg of laat inboeten aan bedrijfstrouw en jobtevredenheid.»

Is er meer stress in gezinnen waar beide partners buitenshuis werken?

MARC BUELENS: «Ja. Bij zogenaamde *tweeverdieners* is het conflict tussen werk en gezin veel scherper. Er blijft voor beiden immers veel minder tijd over voor de gezinstaken. Er is ook een minimum tijd nodig die men samen doorbrengt om te kunnen spreken van een gelukkig gezin. Het bedrijfsmanagement is op dit punt achterhaald. Veel bedrijven, vooral die waar nog een strikt *nine-to-five* regime heerst, streven nog een strikte scheiding van werk en gezin na. Ze gaan er verkeerdelijk van uit dat aanwezigheid op het werk synoniem staat met productiviteit. Ze denken dat er thuis iemand full-time aanwezig is om het gezin op te vangen. Een achterhaalde redenering.

De nieuwe generatie werknemers stelt een goed gezinsleven ver boven een carrière of financieel succes. Een recente studie toont aan dat het mogelijk effect van een job op het persoonlijke en gezinsleven tot de top-drie van factoren behoort die een sollicitant in overweging neemt als hij een job wil aanvaarden. Maar werkgevers blijken daar weinig rekening mee te houden. Als een werknemer van zijn bedrijf echter initiatieven ervaart om een gezinsvriendelijke cultuur en werkomgeving te scheppen,

Thuis in schoolwerk

Huiswerk maken is niet voor elke leerling even vanzelfsprekend. In veel gevallen hangt het van de inbreng van de ouders of van de familiale situatie af of een kind zijn huiswerk (goed) kan maken. Sociale omstandigheden brengen de leerkansen van kinderen soms ernstig in het gedrang. Vandaar initiatieven als individuele begeleiding, thuisbegeleiding, huiswerkklases en dagcentrum. De leerling en zijn thuis staan hier centraal. Maar ook de school hoort erbij. Wat de school en de leerkrachten verwachten, moet afgestemd zijn op de mogelijkheden van alle kinderen en hun thuissituatie. Dat is de visie achter het project *Thuis in schoolwerk*, een sensibiliseringscampagne waarin onderwijs en welzijnssector een heel schooljaar samenwerken.

Maandelijks wordt in kringgesprekken in de klas gepraat en gewerkt rond aspecten die de huiswerksituatie beïnvloeden: klokvast beginnen, goed noteren, rust en stilte, netjes werken, hulp van thuis enz. Kleurrijke stickers, een verzamelposter en een folder geven leerling, ouder en leerkracht een concreet houvast. De leerkrachten vergaderen maandelijks om hun ervaringen uit te wisselen. Langzaam maar zeker werken zij een huiswerkbeleid uit. De brochure *Over schoolwerk gesproken* geeft hiertoe een aanzet. De broodnodige ondersteuning komt van twee kanten: het PMS-centrum enerzijds en de pedagogische begeleiding anderzijds. Studiedagen en nascholing vullen de projectwerking aan.

THUIS IN SCHOOLWERK

In het schooljaar 1994-95 namen niet minder dan vijftig scholen in het Leuvense aan dit project deel. De ervaringen waren positief, maar uit de werking bleek duidelijk de behoefte aan voortdurende begeleiding. Het project is afgerond, maar de know how blijft. Scholen die geïnteresseerd zijn in werking en materiaal, nemen contact op met *Anneli Verstraete - Comité voor Bijzondere Jeugdzorg - Wieringstraat 2A - 3000 Leuven - ☎ 016-23 60 70 - fax 016-23 68 42*. Gezien de noodzaak van permanente ondersteuning doet u dit het best in samenspraak met uw eigen PMS-dienst en/of de pedagogische begeleiding.

dan zal hij minder stress rapporteren, gemakkelijker werk en gezin in evenwicht kunnen houden, gemotiveerder werken en tevredener zijn met zijn job. In de VS bestaan al werk-gezin programma's die hierop inspelen.»

De ene mens is gevoeliger voor spanningen tussen werk en gezin dan de andere. We kunnen grosso modo van vijf types spreken.

1. Het ambitieuze type stelt zijn werk duidelijk als prioriteit en laat dit doorwerken op zijn gezin. Hij is te allen tijde *beschikbaar* voor zowel werk als gezin, maar doordat beide voortdurend in elkaar overlopen, ontstaat het gevaar dat zijn gezin herleid wordt tot een soort decompressietank of oplaadbatterij.

2. Dan is er het type dat werk en gezin optimaal op mekaar afstemt. Hier werkt de - typisch vrouwelijke - Superwoman-strategie: veelal gemancipeerde, hoger opgeleide en buitenshuis werkende vrouwen (die vaak gehuwd zijn met *carrière*mannen) willen evenzeer een goede moeder zijn. Ze zijn niet zo ambitieus als het eerste type, maar toch. Met veel energie combineren zij werk en gezin maar houden beide werelden zoveel mogelijk gescheiden. Burn-out is hier niet denkbeeldig.

3. Het derde type houdt werk en gezin zo strikt gescheiden dat er thuis niet over het werk gepraat wordt. Steun van de partner is dan ook uit den boze. Hier werkt de brandweermannentheorie: de jonge brandweerman vertelt thuis in geuren en kleuren wat hij heeft doorgemaakt, maar krijgt herhaaldelijk

zulke emotionele reacties of weerstand dat hij op de duur dichtkapt en meteen maar niets meer zegt. Weg communicatie, weg sociale steun. En wie niet op collega's kan terugvallen, dreigt in eenzaamheid te vervallen.

4. Het hic et nunc-type is sociaal voelend én ambitieus: het stapt probleemloos en zonder overgang van de werksfeer in de gezinssfeer en zet zich in beide gevallen honderd procent

in. Werk en gezin zijn elkaars complementairen, zoals yin en yang. Het enige gevaar is dat dit type zwaar kan lijden onder het verlies van partner of werk. Het «hier en nu» wordt een bron van zorgen in plaats van een energiebron. Ook dit type lijkt kwetsbaar voor burn-out.

5. Ten slotte is er het vijfde type, het harmonische. Mits de nodige tijd, evenwicht en wederzijds begrip evolueert het in zijn gezin van één van de vier andere types tot een amalgaam van alle vier. Er is een duidelijke communicatie thuis, er zijn af-

Obstakels binnen werk en gezin. Ook bij leraars?

spraken om de invloed van het werk niet te fel te laten doorsijpelen. Zo is het weekend heilig en wordt bij overuren telefonisch gewaarschuwd. Er is luisterbereidheid, medevoelen en de rolpatronen vervagen. Het is een kwestie van evenwicht vinden. Sommigen slagen daar nooit in, anderen verrassend snel. ■

Marc Buelens, Samenspel werk-gezin: een eeuwige uitdaging. Voor 50 fr. kunt u de volledige tekst van de uiteenzetting (24 blz.) krijgen. Geïnteresseerden bellen het nummer 09-210 97 52 van de Vlerick School voor Management.

Cola en chips

Het aanbod is karig, de werkwijze onprofessioneel. Tijdens de middagpauze verlaten de leerlingen massaal het schoolterrein om elders hun geluk te beproeven. Of is het *proeven*? Onderzoek van een groep studenten in 15 Nederlandse scholen heeft namelijk uitgewezen dat de schoolrefter er ondermaats scoort vergeleken met het buitenland. In landen als Duitsland, Zwen-

den, Engeland en België kunnen leerlingen vaak tegen een redelijke prijs een warme maaltijd krijgen. De Nederlandse schoolkantine verkoopt echter enkel ongezonde producten: candybars, snoep, cola, chips enz. Geensprake ook van fruit.

belegde broodjes, vruchtensap of soep. En dat terwijl de leerlingen duidelijk hun behoefte hieraan uitdrukken. Vooral meisjes schijnen de zoetigheid in de kantines te appreciëren, maar het beeld van snoepende scholieren, die massaal hun boterhammen van thuis weggooien om ze om te ruilen voor een portie frieten van om de hoek, blijkt niet te kloppen. Voor de horeca in de schoolbuurten hoeft verandering niet. Zij doen goede zaken. Behalve van beter eten genieten veel leerlingen er ook van harde muziek, biljart, speelautomaten e.d., wat in de doorsnee kantine ook al ontbreekt.

De aanbevelingen van het doorlichtingsteam zijn niet vrijblijvend.

Kwaliteitsbewakers

Vroeger gingen de inspecteurs nogal eens door voor boeman- nen. Nu komen ze op visi- te als kwaliteitsbewakers. In het hoger onderwijs van **DOORLICHTING** één cyclus komen ze met een commissie een oplei- ding doorlichten. Ze stel- len een balans op van de sterke en zwakke punten. De overheid ontwikkelde een bijzonder systeem daarvoor. Bij de doorlich- ting van een hogeschool- opleiding worden overig- ens lectoren, docenten en studenten massaal be- trokken. Nergens anders in Europa gebeurt dat zo.

Ze zijn gefrustreerd. Ze hebben geen stok achter de deur. Tal van hogescholen doen aan kwaliteitszorg. Maar veelal missen de plaatselijke kwaliteitsbewakers autoriteit om in een behoudsgezinde school een veranderingsproces op gang te brengen. Ze weten waar het mank loopt, dat lesgevers anders moeten doceren, dat ze cursussen moeten aanpassen... maar soms staan de kwaliteitscoördinatoren machteloos. Ze kunnen niets veranderen. Op papier zal het echter wel allemaal in orde zijn. Daarom kruipt de overheid, de inspectie hoger onderwijs, in de rol van externe kwaliteitsbewaker. De inspectie heeft niet meteen de bedoeling om repressief op te treden. Toch wil ze dat zaken veranderen.

Markt

Sinds het academiejaar 1992-1993 organiseert de inspectie hoger onderwijs jaarlijks doorlichtingen van opleidingen van één cyclus. Ze staat in voor de doorlichting van 283 opleidingsprogramma's. Eind augustus 1996 waren er hiervan 198 doorgelicht. In het begin was de weerstand tegen deze doorlichtingen vrij groot. Dat was begrijpelijk omdat in het hoger onderwijs weinig traditie bestond van systematische kwaliteitsbewaking, zeker niet door de overheid. Vandaag ervaren hogescholen de meeste aanbevelingen en/of aandachtspunten van de inspectie als een stimulans om de kwaliteit van hun opleidingsaanbod te verbeteren. Overigens ontwikkelde de inspectie hoger onderwijs een instrumentarium dat goed bruikbaar is voor de interne en externe kwaliteitsbewaking door de hogescholen zelf. Want waarom zou de overheid zich in de toekomst moeten blijven bezighouden met kwaliteitsbewaking? De vraag rijst hoever de overheid zich moet terugtrekken. En welke waarde hebben intussen allerhande systemen voor kwaliteitsbewaking die nu op de markt komen?

ISO

De laatste tijd hoor je veel spreken over het ISO-certificaat. ISO staat voor *International Standardization Organization* en heeft tot doel internationaal geldende standaarden vast te leggen. Een organisatie

die deze standaarden behaalt, krijgt een ISO-certificaat. Deze standaarden werden vooral ontwikkeld voor het bedrijfsleven. Ze worden ook steeds meer gepromoot voor de *social-profit* sector. Een grote Vlaamse handelsschool afficheert fier dat ze de ISO-9000-standaard behaalde. Is een ISO-certificaat zinvol voor het onderwijs?

FONS SMETS, inspecteur-generaal hoger onderwijs: «In de huidige experimenteerfase wil ik mij daarover niet uitspreken. Toch is nu al duidelijk dat men niet de illusie mag hebben of geven dat een certificaat aan de muur of in een propagandafolder de kwaliteit van het onderwijs automatisch waarborgt. Deze certificering slaat immers slechts op één facet van de kwaliteitswaarborg, namelijk het *structurele* en niet op het *culturele*, dat minstens even belangrijk is. Wie ervaring heeft met bijvoorbeeld het verenigingsleven weet maar al te goed dat het niet volstaat goede statuten te hebben om een vereniging echt goed te

doen functioneren. Ik stel vast dat ook kringen die de ISO-certificering propageren, de zwakke kanten ervan zien. *H.C.W. Gundbach*, directeur van de Raad voor de Certificaten, heeft schrik dat enkel het papiertje belangrijk is en een bedrijf vervolgens niets meer zal doen als het certificaat eenmaal aan de muur hangt. Volgens hem kan ISO-9000 bureaucratie veroorzaken. Het certificaat leidt niet vanzelf tot verhoging van het kwaliteitsbewustzijn. In een behoorlijk aantal gevallen is het er zelfs een tijdelijke belemmering voor.»

Opvolgen

De doorlichting van de inspectie hoger onderwijs waarborgt een systematische en uniforme opvolging van de aanbevelingen. Voor de schooldirectie zijn dus de aanbevelingen geenszins vrijblijvend. Een vaste kern van twee à drie mensen blijft het doorlichtingsverslag van een opleiding opvolgen. De inspecteurs doen desnoods opnieuw een beroep op de externe deskundigen die aan de doorlichting meewerkten. Het doorlichtingsteam beslist of een opvolgingsgesprek nodig is. Dit gesprek tussen de inspectie en de school vindt een zestal maanden na de doorlichting plaats. Hierbij gaat men na in welke mate de school de aandachtspunten uit het doorlichtingsverslag al opvolgde en welke moeilijkheden ze daarbij ervaarde. Eventueel komen er afspraken voor een verdere opvolging of beslist de inspecteur-generaal dat er een half jaar later nog een afsluitingsgesprek nodig is. Dit gebeurt als de school te weinig gevolg gaf aan de aanbevelingen van het doorlichtingsteam. Kortom, officieel ziet de overheid erop toe hoe de hogescholen de uitkomsten van de kwaliteitsbeoordeling in hun beleid verwerken.

Voorlopig ontbreekt een juridische basis om ook de opleidingen in het hoger onderwijs van twee cycli door te lichten. Nu werd echter in het onderwijsdecreet VII een basis gelegd om één enkel systeem voor kwaliteitsbewaking te organiseren voor heel het hoger onderwijs. ■

De inspectie heeft een brochure uitgewerkt waarin ze het systeem van de opleidingsdoorlichtingen beschrijft. Zo wordt het systeem met onder meer tabellen en vragenlijsten toegankelijk voor een breder publiek. U kunt deze brochure gratis krijgen bij het secretariaat van de Inspectie Hoger Onderwijs - Koningsstraat 136 - 1000 Brussel - ☎ 02-211 42 83.

INFOLIJN

Voor al uw vragen
over onderwijs:
Koningsstraat 71
1000 Brussel
☎ 02-219 18 00

ILLEGALE SOFTWARE

Als informaticus beheer ik de computerklas van de school. Ben ik echter ook aansprakelijk als hier bijvoorbeeld illegale software wordt aangetroffen?

In België bestaat nog geen jurisprudentie over de aansprakelijkheid bij illegaal softwaregebruik. Uit rechtzaken m.b.t. de bedrijfswereid (milieu-overtredingen, vervalste boekhoudingen enz.) blijkt wel dat de aansprakelijkheid in de praktijk steeds wordt gelegd bij de persoon die had kunnen ingrijpen of die de opdracht heeft gegeven. In onderwijsstermen spreken we dan over de directie.

U moet alleszins rekening houden met de mogelijkheid van (zeer zware) sancties als er in uw computerklas illegale software wordt aangetroffen. De strafrechtelijke sancties gaan van 100 fr. tot 100.000 fr., telkens x 200, dus potentieel 20 miljoen frank. Bovendien zult u dan ook al de hardware kwijt zijn. Bij herhaling van overtreding zijn gevangenisstraffen van drie maanden tot twee jaar mogelijk. Burgerrechtelijk kan

de school veroordeeld worden tot betaling van een schadevergoeding aan de benadeelde houder van het auteursrecht.

Meer informatie: departement Onderwijs - administratie Ondersteuning - Juridische Dienst - RAC Arcadengebouw - 3de verdieping - 1010 Brussel - ☎ 02-210 51 11 - fax 02-210 51 77

STUDIE-INFORMATIEDAGEN

Een draak van een woord, maar deze studietoelichtingsdagen zijn een unieke gelegenheid voor laatstejaars secundair om in één dag kennis te maken met het volledige aanbod hoger onderwijs in Vlaanderen: hogescholen en universiteiten, ASBO, VDAB, VIZO enz. Daarnaast zullen op deze dagen ook vertegenwoordigers aanwezig zijn van de onderwijsdepartementen van Nederland, Frankrijk, Eng-

Studietoelichtingsdagen: of wilt u het soms enkel hiermee proberen?

land en Duitsland. Een niet te missen kans dus.

De studietoelichtingsdagen zijn een organisatie van het departement Onderwijs en vinden plaats in elke Vlaamse provincie, telkens drie dagen lang (twee dagen voor klassikale bezoeken en één dag voor individuele bezoekers of voor bezoeken van

SCHRIFTEN BEWAREN

Uiteraard leggen wij er steeds de nadruk op dat onze leerlingen hun klasagenda en hun schriften tiptop in orde houden. Maar moeten al die dingen ook bewaard worden op het einde van het schooljaar?

Nee, helemaal niet. In het lager onderwijs is er zelfs helemaal geen verplichting om schriften bij te houden. In het secundair onderwijs (omzendbrief S.O.Z. (91) van 3 mei 1991) zijn er wel onderrichtingen voor het bewaren van leerlingendocumenten (schriftelijke examens, agenda's, schriften enz.). Die documenten moeten de inspectie in staat stellen om het onderwijsproces in een school te evalueren. U moet bijhouden:

- van alle leerlingen: kopijen van schriftelijke examens, opgaven van mondelinge examens (kwalificatieproef en geïntegreerde proef inbegrepen) en klasagenda's;
- van drie regelmatige leerlingen naar keuze (d.w.z. drie leerlingen per leerjaar en studierichting): schriften, huis-taken en werkstukken. Die mogen ook bij de leerling thuis bewaard worden, op voorwaarde dat ze in het kader van een inspectie onmiddellijk kunnen worden opgevraagd. U moet ze anderzijds ook niet eeuwig bewaren. De overheid suggereert een bewaartermijn van twee jaar: het lopende én het vorige schooljaar.

Vlaams Parlement - Vragen en Antwoorden - Vraag nr. 33 van 25 september 1995

Ja hoor, u mag heus wel eens iets weggoaien!

leerlingen en hun ouders). Via uw PMS-centrum krijgt uw school binnenkort ook de brochure *Gids voor hogere opleidingen* (één exemplaar per leerling en leerkracht uit het laatste jaar). Bijkomende exemplaren kunt u bestellen bij *afdeling Informatie en Documentatie - cel Publicaties* - ☎ 02-21994 36 - fax 02-219 77 73.

Het programma: Oost-Vlaanderen (Gent): 14, 15 en 16 november; West-Vlaanderen (Roeselare): 9, 10 en 11 januari; Antwerpen (Antwerpen): 16, 17 en 18 januari; Limburg (Genk): 28, 29 en 30 januari en ten slotte Brabant en het Brussels Hoofdstedelijk Gewest (Haarlem): 4, 5 en 6 februari.

Voor meer informatie kunt u altijd terecht bij uw plaatselijk PMS-centrum of bij departement Onderwijs - afdeling Informatie en Documentatie - Luc Aelbrecht - ☎ 02-211 43 20 - fax 02-211 43 20 of 02-211 46 70

PRIORITEITEN VOOR NASCHOLING

Interessant voor universiteiten, hogescholen en andere aanbieders van nascholing: de onderwijsminister heeft zijn prioritaire nascholings-thema's bekendgemaakt. De thema's zijn: *ondersteuning en ontwikkeling van een schoolbeleid; ondersteuning van de invoering van de eindtermen; aanvangsbegeleiding van jonge leerkrachten; zorgverbreding; gebruik van nieuwe media*. Deze thema's zijn prioritair voor het lopende én voor volgend schooljaar.

Als u financiering zoekt voor nascholingsprojecten rond deze thema's voor het lopende schooljaar kunt u nog tot 29 november projectfiches indienen. Voor volgend schooljaar hebt u tijd tot 20 maart. De projecten die tijdens het lopende schooljaar voor financiering in aanmerking komen, vindt u in februari in *KLASSE*. Scholen kunnen vrijwillig beslissen om aan deze nascholingsprojecten deel te nemen.

Voor projectfiches en informatie: departement Onderwijs - administratie Ondersteuning - cel Nascholing - Hilde Coucke - Koningsstraat 138 - lokaal 513b - 1000 Brussel - ☎ 02-211 45 77 of 02-211 45 81 - fax 02-211 45 35

Afgiftelokator 8500 Kortrijk 1
Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap
Departement Onderwijs - Redactiesecretariaat KLASSE
Koningsstraat 138 - 1000 Brussel

TJDSCHRIFT
verschijnt maandelijks (behalve in juli en augustus)

België - Belgique	
PB	
8500 KORTRIJK 1	
4	281